МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма вступного випробування

Київ – 2013

Пояснювальна записка

Програму вступного випробування зі світової літератури (далі – програма) розроблено для вступу на філологічні спеціальності НПУ ім. М.П.Драгоманова осіб, що не пройшли зовнішнє незалежне оцінювання з курсу «Світова література». Програму укладено на основі діючих програм курсу: програми для 5-9 класів (2005 р.) та програми академічного рівня для профільного навчання учнів 10-11 класів (2010 р.) з урахуванням програми зовнішнього незалежного оцінювання зі світової літератури (2013 р.) та окремих положень програми курсу 2001 р.

З огляду на специфіку педагогічного вишу, важливе місце в програмі зайняли твори, зорієнтовані на дитяче та юнацьке читання. Назви творів подано в українських перекладах (автори перекладів зазначаються). Не заперечується використання абітурієнтами перекладів інших авторів, а також оригіналів текстів світової літератури.

Програма складається з таких **розділів**:

1. Вступ. Світова література та літературний процес.
2. Джерела словесного мистецтва: міфи та фольклор народів світу.
3. Стародавня література Сходу і Заходу.
4. Східна та західна література в епоху Середньовіччя.
5. Література доби європейського Відродження.
6. Європейська література XVII ст. (бароко, класицизм).
7. Література доби Просвітництва (XVIII ст.).
8. Романтизм в європейській літературі (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).
9. Поступ європейської літератури від романтизму до реалізму (XIX ст.)
10. Традиції і новаторство в західній літературі середини XIX – початку XX ст.
11. Європейська література на шляху модернізації (перша половина XX ст.).
12. Розвиток світової літератури в другій половині XX ст.

Програма включає два **додатки**, укладені на основі чинних програм шкільного курсу світової літератури:

1. *Основні літературознавчі поняття.*
2. *Список текстів, які абітурієнтам належить знати напам'ять.*

Життя без книги – хата без вікна,
Тюрма глуха і темна, мов труна.
Крізь вікна книг свободи світло ллється,
Майбутнього видніє далина.

Дмитро Павличко. З «Рубаї»

№ та назва розділу	Зміст літературознавчого матеріалу	Рівень літературної компетенції абітурієнта
1. Вступ. Світова література та літературний процес.	**Художня література** як мистецтво слова, її відмінність від наукової літератури та інших видів мистецтва. Людина – головний предмет зображення в літературі. Цінність внутрішнього світу людини та її вчинків, людської індивідуальності й людського життя у творах різних епох та народів. Психологізм в літературі. Літературні герої (образи-персонажі) та їх ієрархія. Вічні образи в світовій культурі. Значення художньої літератури та читання в житті людини й суспільства. Роль художньої літератури у формуванні життєвих цінностей людини. Роди та жанри літератури. Поезія (вірші) та проза як різновиди художнього мовлення. ***Теорія літератури:*** *художня література, художній образ, літературний герой (головний, другорядний, епізодичний), образ-персонаж, вічний образ, поезія, проза, роди*	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *визначає* характерні ознаки художньої літератури як мистецтва слова, *пояснює* її відмінність від наукової літератури та інших видів мистецтва; ▪ *розкриває* сутність понять «художній образ», «літературний герой» («образ-персонаж»), «вічний образ»; пояснює ієрархію літературних героїв у творі (головні, другорядні, епізодичні); ▪ *наводить приклади* вічних образів в літературі та мистецтві; ▪ *наголошує,* що людина є головним предметом зображення в літературі різних епох та народів; ▪ *пояснює* значення поняття «психологізм» (в літературі), *наводить приклади* прискіпливої уваги автора до внутрішнього світу свого героя, його психологічного стану та жанри, в яких таких підхід домінує; ▪ *пояснює* суспільне значення художньої літератури, роль читання в житті людини; ▪ *називає* основні роди літератури (епос, лірика, драма) та відповідні їм провідні жанри;

	літератури (епос, лірика, драма), жанри літератури (див. додаток 1).	▪ *пояснює* різницю між прозою (прозовим мовленням) та поезією (віршованим мовленням);
	Світова та національна література. Світова література як скарбниця духовних багатств людства, що поєднує здобутки окремих національних літератур. Пізнавальне значення світової літератури, зображення в ній життя, побуту, звичаїв, світогляду, духовних і моральних цінностей різних народів та епох. Національний колорит. Роль міжлітературних зв'язків у світовому літературному процесі. Українська та світова література. ***Теорія літератури:*** *світова література, національна література, національний колорит, міжлітературні зв'язки.*	▪ *висловлює судження* про роль світової літератури як скарбниці духовних багатств людства; ▪ *дає визначення* поняття «світова література», *пояснює* її відмінність від літератури окремого народу та доби; ▪ *розкриває* сутність поняття «національний колорит», *називає* провідні засоби його відтворення в тексті; ▪ *називає* яскравих представників світової та національних літератур, їх найвідоміші твори; ▪ *пояснює* місце національних літератур у світовому літературному процесі та роль у ньому міжлітературних зв'язків (в тому числі перекладів); ▪ *пояснює* взаємовідношення української та світової літератур, доводить, що українська література (як і літератури інших народів світу) є невід'ємною складовою світової літератури та світового літературного процесу; ▪ *наводить приклади* зв'язку української та світової літератур;
	Оригінальна та перекладна література як складові літератури окремого народу та світової літератури. Автор і перекладач. Роль перекладачів у розбудові духовних мостів людства, залучення українського читача до	▪ *дає визначення* понять «оригінал» та «художній переклад», «автор» (оригіналу) та «перекладач» ▪ *вказує* на оригінальну й перекладну літературу як рівноправні складові кожної національної літератури та світової літератури в цілому;

	скарбниці світової літератури. Провідні представники української перекладацької школи. ***Теорія літератури:*** *оригінал, художній переклад, автор, перекладач, українська перекладацька школа.*	▪ пояснює роль перекладачів у розбудові духовних мостів між народами, залученні українських читачів до скарбниці світової літератури; ▪ називає яскравих представників української перекладацької школи та їх найвідоміші переклади;
	Світовий літературний процес як поступальний розвиток світової літератури від найдавніших часів до сьогодення. Провідні етапи, напрямки, течії літературного процесу. Найвидатніші здобутки світової літератури різних епох та народів. ***Теорія літератури:*** *світовий літературний процес.*	▪ *дає визначення* поняття «світовий літературний процес» (поступальний розвиток світової літератури від найдавніших часів до сьогодення); ▪ *характеризує* провідні етапи, напрямки й течії літературного розвитку світу (література Античності, література Середньовіччя, література Відродження, література XVII ст. (бароко, класицизм), література доби Просвітництва, література XIX ст. (романтизм, критичний реалізм, початок модернізму), література XX ст. (модернізм, постмодернізм), сучасний літературний процес. ▪ *називає* яскравих представників певної літературної епохи, напрямку, течії, *наводить приклади* його репрезентативних творів, стисло *переказує* їх зміст;
	Літературознавство як наука про літературу, його структура та зв'язок із перекладознавством. «Всесвіт» – провідне українське періодичне видання іноземної літератури. ***Теорія літератури:*** *літературознавство,*	▪ *пояснює* сутність поняття «літературознавство» його структуру (історія літератури, теорія літератури та літературна критика) та зв'язок із перекладознавством; ▪ *дає визначення* літературознавчих понять (див. додаток 1), ілюструє фактами з творів світової

	перекладознавство.	літератури; ▪ *демонструє* знання з історії світової літератури (див. основний текст програми); ▪ *характеризує* «Всесвіт» як відоме періодичне видання перекладної україномовної літератури, що має довготривалі традиції (з 1925 р.), *визначає* основний зміст видання, *пояснює* роль часопису в створенні потужної школи українського перекладу та переколадознавства.
2. Джерела словесного мистецтва: міфи та фольклор народів світу.	Міф і фольклор як джерела словесного мистецтва. **Міфи народів світу (загальна характеристика).** Міф як засіб пояснення світу, природи і людини, система цінностей стародавньої людини й суспільства. Елементи пізнавальної, релігійної та художньої думки в міфі. Наявність вигадки, різноманітних фантастичних елементів. Міф і казка. ***Теорія літератури:*** *міф, міфологія.*	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *дає визначення* понять «міф», «міфологія», «фольклор»; ▪ *пояснює,* що міф і фольклор є основними джерелами словесного мистецтва (письмової художньої літератури); ▪ *розкриває* сутність міфологічного світосприйняття та значення міфу в первісному суспільстві; ▪ *пояснює* художні особливості міфу, його відмінність від казки; ▪ *наводить приклади* всесвітньовідомих міфологічних сюжетів і образів; ▪ *виявляє* в міфах фантастичні елементи;
	Міфи про творення світу: **«Як Паньгу небо відкривав»** *(китайські міфи, переклад Я.Шекери).* **Із біблійних оповідей для дітей:** **«Початок світу»** *(єврейські міфи, переказ*	▪ *пояснює* сутність поняття «космогонічний міф», *наводить приклади* міфів різних народів про творення світу; ▪ *вказує на* спільні й відмінні елементи китайського та єврейського космогонічних міфів

	О.Білоусенка) Спільні й відмінні елементи в міфах різних народів. Причини їх спільності і відмінності. Ідея творення та спонтанного саморозвитку світу. ***Теорія літератури:*** *космогонічний міф.*	та *пояснює* причини такої подібності й відмінності; ▪ *виокремлює* дві версії виникнення світу: у китайському міфі – його спонтанний саморозвиток (впорядкування космосу із Хаосу – яйця); у єврейському – творення світу вищою силою (Богом);
	Міфи Стародавньої Греції. **Загальна характеристика.** Основні цикли давньогрецьких міфів, ключові сюжети та образи. Міф та антична література. Значення давньогрецької міфології для європейської літератури та мистецтва. Героїчні міфи давніх греків. **Міф про Прометея** *(переказ К.Гловацької).* Велич подвигу титана Прометея, його самопожертва в ім'я людей. Уславлення цивілізації в міфі. Образ Прометея в світовій літературі. **Міфи про Геракла** *(переказ К.Гловацької).* Геракл – улюблений герой стародавніх греків, його 12 подвигів. Причини надзвичайної популярності образу. ***Теорія літератури:*** *героїчний міф.*	▪ *розрізняє* основні цикли давньогрецьких міфів (троянський, фіванський, про аргонавтів), ключові міфологічні сюжети, образи, ▪ *пояснює* специфіку втілення міфів в античній літературі (в творах Гомера, Есхіла, Вергілія); ▪ *наводить приклади* впливу античної міфології на європейську літературу та мистецтво; ▪ *пояснює* сутність поняття «героїчний міф» (про життя і подвиги героєв племені); ▪ *стисло переказує* міфи про Прометея та Геракла; пояснює їх ідейно-тематичну сутність та причини популярності образів у давніх греків та майбутніх поколінь.
	Усна народна творчість (загальна характеристика). Світовий фольклор – усна народна творчість, скарбниця духовних багатств	▪ *дає визначення* поняття «фольклор»; ▪ *обґрунтовує* значення світового фольклору як скарбниці духовних багатств народів світу, першоджерело словесного мистецтва;

	народів світу, провідне джерело словесного мистецтва. ***Теорія літератури:*** *фольклор (усна народна творчість).*	▪ *наводить приклади* впливу фольклору на літературу й мистецтво; ▪ *називає* основні жанри фольклору; *пояснює* їх сутність; ▪ *наводить приклади* фольклорних творів різних народів та жанрів;
	Прислів'я та приказки – малі жанри фольклору, словесна форма народної мудрості. ***Теорія літератури:*** *прислів'я, приказка.*	▪ *називає* малі жанри фольклору, *дає визначення* понять «прислів'я», «приказка»; ▪ *розпізнає*, *пояснює* і *порівнює* прямий і переносний сенс прислів'їв і приказок народів світу; ▪ *наводить приклади* фольклорних та літературних творів, в яких згадуються паремії або вони становлять їх основних зміст (наприклад, біблійна «Книга приповістей Соломонових»).
	Казка як жанр фольклору, втілення етичного й естетичного коду народу. Особливості побутування народних казок. Повчальна, розважальна та виховна функції казки. Боротьба добра зі злом — головний конфлікт казки. Національний колорит та загальнолюдський зміст народних казок. Реальне та фантастичне в них. Жанрові різновиди народних казок (про тварин, чарівні, побутові). Композиційні елементи казки. «Мандрівні сюжети». **Брати Грімм** — відомі збирачі німецьких народних казок. Точність фіксації, дбайливе	▪ *пояснює* жанрову специфіку народної казки, особливості її побутування та композиції (зачин, кінцівка, повтори), сутність головного конфлікту в творі; ▪ *називає* провідні жанрові різновиди казки (про тварин, чарівна, побутова), *пояснює* їх специфічні ознаки; *наводить* приклади народних казок різного жанру; ▪ *називає* всесвітньо відомих збирачів народних казок, *наводить приклади* зібраних ними творів; ▪ *розкриває* своєрідність конфлікту німецької народної казки «Пані Метелиця»; ▪ *дає оцінку* людським якостям персонажів казки);

	ставлення до оригіналу. Німецька народна казка **«Пані Метелиця»**. Уславлення в творі любові до праці та інших людських чеснот. Український та інші аналоги казки про двох дівчат – працьовиту й ліниву. ***Теорія літератури:*** *народна казка, казка про тварин, чарівна казка, побутова казка, зачин, кінцівка, повтори, «мандрівний сюжет».*	▪ *визначає* жанрову належність німецької казки, *виявляє* елементи реального та фантастичного в ній; ▪ *висловлює* судження про повчально-виховний характер народної казки; ▪ *наводить приклади* казок інших народів з аналогічним сюжетом (українська казка «Дідова дочка і бабина дочка», російська «Морозко», індійська «Дві матері, дві доньки» та ін.)*; пояснює* їх спільність як явище «мандрівного сюжету» в казках різних народів світу;
	Героїчний епос народів світу (загальна характеристика). Героїчний епос як сукупність різножанрових творів (народних пісень, балад, оповідей, поем тощо) про героїчне минуле, в яких змальовується цілісна картина життя народу та його герої-богатирі. **Із англійських балад про Робіна Гуда:** **«Як Робін Гуд став розбійником»** *(переклад Ю.Юри).* Історичне тло та легендарне походження балад. Втілення в образі благородного розбійника народних мрій про захист від несправедливості та свавілля влади. Багатогранність образу Робіна Гуда, його друзі та вороги. **«Пісня про Ролáнда»** *(переклад В. та*	▪ *пояснює* сутність поняття «героїчний епос» (героїзація подій минулого, епічна картина життя народу, образи народних богатирів, широке використання постійних епітетів і гіперболи тощо); ▪ *дає визначення* понять «епічна поема», «фольклорна балада»; ▪ *наводить приклади* героїчного епосу різних народів світу; *виявляє* їх характерні жанрові ознаки; ▪ *пояснює* історичне тло та легендарне походження англійських балад про Робіна Гуда; ▪ *характеризує* Робіна Гуда як народного героя, благородного розбійника, що втілює мрії народу про справедливість та захист від свавілля влади, ▪ *вказує* на багатогранність образу ватажка лісових братів (сміливість, шляхетність, почуття власної

	Н.Пащенків). «Пісня про Рола́нда» – французький героїчний епос. Історична правда та вигадка в поемі. Боротьба проти іноземців та іновірців за батьківщину – провідна тема поеми. Роланд — головний герой епосу. Карл як ідеал державної мудрості. Зрадник Ганелон — антипод Карла і Роланда. Співзвучність «Пісні про Роланда» героїчним епосам інших народів світу. ***Теорія літератури:*** *героїчний епос, епічна поема, балада, постійний епітет, гіпербола.*	гідності та справедливості); ▪ *називає* друзів і ворогів Робіна Гуда; ▪ *визначає* «Пісню про Роланда» як французький героїчний епос; *пояснює* його жанрову специфіку (епічна поема); ▪ *вказує* на поєднання в творі історичної правди та художньої вигадки; ▪ *визначає* провідну тематику епосу (зображення боротьби франків проти іноземців та іновірців за батьківщину та християнську віру); ▪ *характеризує* героїв епосу: Роланда як головного героя, Карла як ідеалізованого героя, символ державної мудрості; зрадника Ганелона як антипода Карла і Роланда.
3. Стародавня література Сходу і Заходу.	**Веди і Біблія – стародавня література Сходу (загальна характеристика).** Веди та Біблія – найдавніші зібрання письмових текстів, священні книги народів світу, пам’ятки світової літератури. Відображення в них священної історії та етичних норм стародавніх народів Сходу. Священні книги – першоджерела словесного мистецтва (поряд з міфологією та фольклором). Вплив ведичних і біблійних текстів на літературу та культуру людства. **Веди.** (II – I тис. до н.е.) – найдавніші священні книги індуїзму. Структура та жанрове розмаїття Вед.	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *визначає* Веди, Біблію як найдавніші зібрання письмових текстів, священні книги кількох релігій (Веди – індуїзму, Біблія – юдаїзму та християнства), пам’ятки світової літератури, першоджерела словесного мистецтва (поряд з міфами та словесним фольклором); ▪ *наголошує* на відображенні у Ведах та Біблії священної історії та етичних норм стародавніх народів Сходу; ▪ *наводить* дані щодо композиції пам’яток, проблеми авторства, жанрового розмаїття текстів, провідних ідей, образів тощо; ▪ *пояснює* міфологічну основу гімну Рігведи «Про

	Із Рігведи: **«Гімн про перемогу Індри над Агі» (І, 32)** *(в перекладі Лесі Українки).* Індра – найпопулярніший персонаж ведичних текстів. Перемога Індри над Агі (Врітрою) як перемога космосу над хаосом. **Біблія.** (від 12 ст. до н. е.) – священні тексти юдаїзму та християнства, пам'ятка світової літератури. Структура та жанрове розмаїття Книги Книг. **Із біблійних оповідей для дітей:** **«Каїн, Авель та їхні ближчі нащадки», «Ной», «Потоп», «Вавилонська вежа та розсіяння людей», «Мойсей», «Сорокарічна мандрівка євреїв до Землі Обіцяної», «Дужий Самсон», «Давид і Голіаф», «Суд Соломона»** *(переказ О.Білоусенка).* Зображення сакральної історії єврейського народу та його героїв. **Із «Приповістей»:** окремі вірші *(переклад І.Огієнка).* Афористичний та повчальний характер «Приповістей». Проблема авторства. **Із «Книги Псалмів».** **Псалом 137 (136) – «Туга вигнанців за рідним краєм»** *(переклад І.Хоменка).* Ліризм «Книги Псалмів». Відблиск в псалмі 137 (136) трагічних подій історії	перемогу Індри над Агі» та її символічний зміст; ▪ *демонструє знання* всесвітньо відомих сюжетів та образів Старого Заповіту, пояснює їх невмируще значення; ▪ *характеризує* образи біблійних героїв (Мойсея, Самсона, Давида, Соломона); пояснює, що автором окремих біблійних книг вважається Соломон («Приповісті» та ін.); ▪ *наводить приклади* біблійної афористики (з «Приповістей»), *пояснює* її узагальнюючий зміст; ▪ *розкриває* історичний та ліричний характер псалму 137 (136) «Туга вигнанців за рідним краєм») («На річках Вавилонських…»), *пояснює* символіку Єрусалиму як серця єврейського народу. ▪ *наводить приклади* впливу ведичних та біблійних текстів на розвиток світової літератури та культури;

	єврейського народу (зруйнування Храму та вавилонський полон). ***Теорія літератури:*** *композиція, гімн, міф, героїчний епос, притча, псалом.*	
	Література європейської Античності. Античність (стародавність) – колиска західної літератури та культури. Література Давньої Греції та Давнього Риму – складові античної літератури, характер їх взаємозв'язку. Міфологічна основа античної літератури. Оспівування людини та її світу як одна з провідних тем літератури доби європейської Античності.	▪ *характеризує* античну літературу як вихідну основу європейських літератур, джерело сюжетів, тем, образів для літературного процесу наступних епох; ▪ *вказує* на давньогрецьку та римську літературу як складові античної літератури, *пояснює* характер їх взаємозв'язку; ▪ *визначає* провідну тему античної літератури (оспівування людини та її світу); ▪ *наголошує* на міфологічній основі античної літератури; ▪ *наводить приклади* впливу античної міфології та літератури на літературу й культуру країн західного світу.
	Гомерівський епос. **Із «Іліади»:** **пісня 1 (заспів), пісня 18 («Щит Ахілла»), пісня 22 («Двобій Ахілла і Гектора»), пісня 24 («Пріам у Ахілла»)** *(переклад Бориса Тена)* або **Із «Одіссеї»:** **пісня 1 (заспів), пісня 8 («Аед Демодок»), пісня 9 («Одіссей і кіклоп Поліфем»), пісня 10 («Одіссей у Кірки»)** *(переклад Бориса Тена).*	▪ *пояснює*, що Гомер – легендарний автор «Іліади» та «Одісеї», *наводить* окремі відомості про поета-оповідача; ▪ *вказує* на зв'язок гомерівських поем з троянським циклом міфів, а також реальним життям та законами моралі стародавніх греків; ▪ *пояснює* історичне підґрунтя та гуманістичний пафос «Іліади» (осуд війни, співчуття та повага до людини, поетизація її героїзму);

	Гомер (VIII-VII ст. до н.е.) – легендарний автор давньогрецьких епічних поем «Іліада» та «Одіссея». Міфологічна основа творів. Вплив на літературу Давнього Риму та культуру Європи. «Іліада». Епічне змалювання подій Троянської війни. Гуманістичний пафос поеми. Образи Ахілла та Гектора – уособлення античного ідеалу воїна-героя. «Одіссея». Довготривалі мандри героя на шляху до рідного дому – основний зміст поеми. Фантастичні та побутові елементи твору. Звеличення людського розуму, винахідливості та допитливості в образі Одіссея. Вплив гомерівських поем на літературу Античності та подальшу культуру Європи. ***Теорія літератури:*** *епічна поема, гекзаметр, постійний епітет.*	▪ *характеризує* образи Ахілла й Гектора як уособлення античного ідеалу воїна-героя; ▪ *визначає* провідний зміст «Одіссеї» (довготривалі мандри героя на шляху до рідного дому); ▪ *наводить приклади* використання в «Одіссеї» фантастичних та побутових елементів; ▪ *характеризує* образ Одіссея, вказує на втілення в ньому провідного пафосу поеми – звеличення людського розуму, винахідливості та допитливості; ▪ *наводить* факти впливу гомерівських поем на літературу Античності («Єнеїда» Вергілія) та подальшу культуру Європи; ▪ *дає визначення* понять «епічна поема», «гекзаметр», «постійний епітет»; *наводить приклади* останніх у текстах Гомера;
	Давньогрецька байка. **Із байок Езопа:** **«Вовк і Ягня», «Крук і Лисиця», «Мурашка і Цикада», «Хліборобові діти»** *(переклад Ю.Мушака).* Езоп (VI ст. до н.е.). – легендарний засновник жанру байки. Народна мудрість та життєва мораль у байках Езопа. Повчальний зміст та побудова	▪ *пояснює*, чому легендарного Езопа вважають основоположником жанру байки; ▪ *переказує* сюжети зазначених байок; *пояснює* їх алегоричний та повчальний зміст: осуд свавілля та насильства («Вовк і ягня»), різноманітних людських вад («Крук і Лисиця», «Мурашка і Цикада»); уславлення розуму та злагоди між людьми («Хліборобові діти»); ▪ *наводить приклади* впливу Езопа та розвиток

	творів. «Езопова мова». Байки Езопа – невичерпне джерело сюжетів для світової літератури. ***Теорія літератури:*** *байка, алегорія, езопова мова.*	жанру байки в світовій та українській літературі (Лафонтен, Крилов, Глібов та ін.); *порівнює* споріднені байки Езопа, Крилова та Глібова про Вовка і Ягня); ▪ *дає визначення* понять «байка», «алегорія», «езопова мова», називає жанрові ознаки байки; ▪ *виразно читає* напам'ять одну байку Езопа;
	Лірика Давньої Греції (загальна характеристика). Злиття в давньогрецькій ліриці особистих почуттів і переживань поета з реаліями життя, утвердження самоцінності людської особистості. Мелічна лірика (від мелос – «пісня») як синтез поетичного тексту і музики. Декламаційна лірика. Вплив лірики Давньої Греції на європейський літературний процес. **Із давньогрецької лірики:** **Алкман** (VII ст. до н.е.). **«Сплять усі верховини гірські...»** *(переклад Г.Кочура).* **Сапфо** (VII-VI ст. до н. е.). **«До богів подібний...»** *(переклад Г.Кочура).* **Тіртей** (VII ст. до н.е.). **«Добре вмирати тому…»** *(переклад Г.Кочура).* Мелічна лірика. Вірш Алкмана «Сплять усі верховини гірські…» як один із перших у	▪ *пояснює* сутність давньогрецької лірики як єдність поетичного тексту та музики (вірші виконувалися під акомпанемент ліри, звідси – «лірика»); ▪ *називає* провідні різновиди давньогрецької лірики: мелічна, або пісенна, й декламаційна, пояснює їх сутність; *наводить приклади* творів обох різновидів; ▪ *наголошує*, що твір Алкмана став одним із перших у світовій літературі зразків поетичного пейзажу; ▪ *вказує* на зображену в поезії «Сплять усі верховини гірські…» картину нічної природи, сповнену душевного спокою та умиротворення; ▪ *порівнює* вірш Алкмана з його поетичними інтерпретаціями в світовій літературі (вірш Ґете «Нічна пісня подорожнього» та М.Лермонтова «Із Ґете» («Ген на верховини…»): вказує спільне й відмінне в описах природи, її «олюднення», взаємозв'язок стану природи і душі людини; ▪ *визначає* провідну тематику лірики Сапфо:

	світовій літературі поетичних пейзажів. Дивовижна картина нічної природи, відчуття душевного спокою та умиротворення. Вплив вірша на світову літературу. Поетизація кохання й краси в творчості Сапфо. Тіртей – майстер давньогрецької декламаційної двовіршової лірики. Оптимістичний і патріотичний характер поезії Тіртея. Оспівування мужності захисників вітчизни у творі «Добре вмирати тому…». Теза про відповідальність за долю батьківщини та власної родини. Двовіршова форма твору.	поетизація кохання й краси; ▪ *аналізує* ідейно зміст та характер елегій Тіртея; ▪ *виразно читає* окремі зразки давньогрецької лірики;
	Драматургія і театр у Давній Греції (загальна характеристика). Виникнення трагедії та комедії. Оспівування людини та її внутрішнього світу в давньогрецької трагедії. **Із давньогрецької драматургії:** **Есхіл** (бл. 525 – бл. 456 рр. до н. е.). **«Прометей закутий»: епісодій 2** *(переклад Бориса Тена).* Есхіл – «батько трагедії», відомий представник «золотої доби» давньогрецької літератури. Образ Прометея в трагедії Есхіла як утілення ідеї героїчного служіння людям і мужнього страждання заради їхнього щастя. ***Теорія літератури:*** *драма (як род*	▪ *характеризує* давньогрецький театр під відкритим небом як важливий засіб виховання широких народних мас; ▪ *називає* жанри давньогрецької драматургії (комедія, трагедія), *пояснює* їх сутність та національну своєрідність; ▪ *визначає* провідний пафос давньогрецької трагедії (оспівування людини та її внутрішнього світу); ▪ *характеризує* творчість Есхіла як частину «золотої доби» давньогрецької літератури, *пояснює* вклад драматурга у розвиток жанру трагедії; ▪ *визначає* провідний зміст твору «Прометей закутий», *вказує* на міфологічну основу трагедії; ▪ *характеризує* образ Прометея як утілення ідеї

	літератури), трагедія (як жанр драматургії), монолог, діалог.	героїчного служіння людям і мужнього страждання заради їхнього щастя; *називає* благодіяння, які Прометей зробив для людей (за трагедією Есхіла «Прометей закутий»); ▪ *наводить приклади* впливу давньогрецької трагедії на розвиток світової літератури і театрального мистецтва.
	Із давньоримської літератури: **Пу́блій Верґі́лій Маро́н** (70 – 19 рр. до н. е.). **«Енеїда»: книга 1 (заспів), книга 6 (ур. «Пророцтво Анхіза в Аїді про майбутню славу Риму»), книга 8 (ур. «Щит Енея»)** *(переклад М.Білика).* Поема «Енеїда» як літературна обробка римської легенди про троянця Енея, що заснував Рим. Творче наслідування поем Гомера «Іліада» та «Одіссея». Поетизація римської доблесті та патріотичного служіння державі в творі. ***Теорія літератури:*** *епічна поема, наслідування, пародіювання.*	▪ *пояснює* значення Верґілія як найвидатнішого римського поета, яскравого представника «золотої доби» в римській літературі, творця національного героїчного епосу; ▪ *розповідає* про фольклорну основу поеми «Енеїда» (римська легенда про троянця Енея, що заснував Рим); ▪ *стисло переказує* сюжет поеми “Енеїда”, *визначає* провідну думку твору (звеличення Риму); ▪ *вбачає в поемі* творче наслідування гомерівського епосу, *знаходить* спільні елементи у поемах Верґілія та Гомера; ▪ *порівнює* «Енеїду» Вергілія з однойменною травестією І.Котляревського.
5. Східна та західна література в епоху Середньовіччя.	**Загальна характеристика.** Середньовіччя як культурно-історична доба, важливий етап духовного поступу людства. Специфіка доби на Сході та Заході. Вплив релігії на розвиток літератури й культури Середніх віків.	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *визначає* Середньовіччя як важливий етап духовного поступу людства, називає характерні риси зазначеної культурно-історичної доби; визначає її специфіку на Сході і Заході; ▪ *називає* провідні культурні зони Середньовіччя

	Культурні зони доби Середньовіччя. Нерівномірність літературного розвитку різних середньовічних народів. «Золотий вік» китайської, японської, арабської, іранської літератури, літератури Провансу і Київської Русі. Жанрове й тематичне розмаїття середньовічної літератури Сходу і Заходу.	(індійська, східноазійська, близькосхідна, візантійська, західноєвропейська); ▪ *співвідносить* творчість середньовічних поетів з окремими культурними зонами доби Середньовіччя: східноазійською (Лі Бо і Ду Фу), близькосхідною (Рудакі, Омар Хайям, Гафіз); західноєвропейською (Джауфре Рюдель, ваганти); ▪ *доводить* вплив релігії на розвиток середньовічної літератури та культури людства; ▪ *вказує* на нерівномірність літературного розвитку різних народів, *називає* літератури, для яких Середньовіччя стало «золотим віком» (китайська, японська, арабська, іранська, літератури Провансу і Київської Русі); ▪ *доводить* жанрове й тематичне розмаїття середньовічних літератур Сходу і Заходу;
	Китайська лірика доби Тан (VII – початок X ст.) (загальна характеристика). Розквіт усіх сфер життя в Китаї за часів династії Тан, початок «китайського Ренесансу» (М.Конрад). **Із китайської лірики доби Тан:** **Лі Бо** (701—762). «**На самоті сиджу в горах Цзінтіншань»**, **«Печаль на яшмовому ґанку»** *(переклад Л.Первомайського),* **«Думи тихої ночі»** *(переклад Г.Туркова).*	▪ *визначає* національну та часову належність лірики Лі Бо і Ду Фу (китайська лірика періоду Тан – доби найвищого культурного розквіту середньовічного Китаю), її стильові ознаки; ▪ *наводить* біографічні відомості про поетів-друзів; ▪ *розрізняє* поезію Лі Бо і Ду Фу за провідними ознаками: «сила Неба» - у Лі Бо (небесні образи, романтична гіпербола, певна умовність і фантастичність); «сила Землі» - у Ду Фу (соціальні мотиви, співчуття до людини);

	Ду Фу (712—770). **«При місяці згадую брата»**, **«Пісня про хліб і шовк»**, **«Повертаються дикі гуси»** *(переклад Я.Шекери).* Творчість Лі Бо і Ду Фу – вершина китайської класичної поезії. Життєві дороги та особиста дружба поетів, що стала прозивною («Лі і Ду»). «Сила неба» у творчості Лі Бо. Вишуканість, тонкий ліризм його поезій. Чистота і просвітленість бачення життя. Єдність природного і людського світів у поезії Лі Бо «На самоті сиджу в горах Цзінтіншань». Елегійні мотиви у творах «Печаль на яшмовому ґанку» та «Думи тихої ночі». Символіка місяця в творах Лі Бо. «Сила землі» в ліриці Ду Фу. Соціальна проблематика. Гуманізм поета. Засудження війни у вірші «При місяці згадую брата». Поетизація мирної праці в поезії «Пісня про хліб і шовк». Мотив ностальгії поета-мандрівника за батьківщиною в творі «Повертаються дикі гуси».	▪ *виразно читає і аналізує* окремі поезії Лі Бо і Ду Фу, встановлює їх ідейно-тематичний зміст та характер образності; ▪ *пояснює*, чому їх творчість вважається вершиною світової лірики (вишуканість, тонкий ліризм, поетична майстерність, глибина думки і почуття тощо); ▪ *виразно читає напам'ять* вірш Лі Бо «На самоті сиджу в горах Цзінтіншань» та *аналізує* його; пояснює жанрові ознаки твору (поезія «гор і вод»), його провідну думку (єдність природного і людського світів);
	Із японської поезії XVII ст.: **Мацуо Басьо** (1644—1694). **«На всохлу гілку», «Старий ставок», «І зимування свято…»** *(переклад Г.Туркова),* **«Мандрівник!..», «Всі хвилювання…»**	▪ *пояснює* характерні ознаки культури та світосприйняття японців: одухотворення природи, гармонія природного і людського, традиційність, естетизм, цілісність («велике в малому»), інтуїтивність (духовне просвітлення

	(переклад А.Сіренка) та інші **хайку** *(за вибором абітурієнта).* Одухотворення природи — характерна ознака японської культури. Природа як джерело натхнення, а її зображення — засіб вираження почуттів та світосприйняття японців. Басьо – шукач Істини-Краси. Життєві і творчі дороги поета-мандрівника. Характерні ознаки хайку Мацуо Басьо. ***Теорія літератури:*** *хайку, хокку.*	як шлях пізнання) тощо; ▪ *наводить окремі відомості* про життєві та творчі пошуки Мацуо Басьо; ▪ *виразно читає* (2-3 – напам'ять) хайку Басьо «На всохлу гілку...», «Старий ставок…», «І зимування свято…», «Мандрівник!..», «Всі хвилювання…» та ін. (за власним вибором) та аналізує їх; ▪ *пояснює* характерні ознаки хайку Басьо: традиційність форми (17-складна строфа – хокку, відсутність рими), щирість почуттів, краса буденного, гармонія природного і людського, «незмінне в мінливому», «велике в малому» (1-2 художні деталі), монохромність образів («світла самотність»), сезонна символіка, недомовленість, неоднозначність, тонкість, легкість тощо; ▪ *розрізняє* поняття: «хайку» (жанр класичної японської поезії) та «хокку» (букв. «початкова фраза», трирядкова строфа в класичній японській поезії);
	Середньовічна література Близького Сходу. Коран як пам'ятка світової літератури (загальна характеристика). Коран (VII ст.) – священна книга ісламу та перша системна пам'ятка арабської писемності. Сутність назви книги. Структура та зміст пам'ятки. Спорідненість Корану з біблійними текстами та арабським фольклором. Вплив	▪ *визначає* Коран як священну книгу ісламу та першу системну пам'ятку арабської літератури; ▪ пояснює назву пам'ятки (араб. *кур'ан* – «читання», від *кура'а* – «читати вголос, напам'ять»); ▪ *наводить* відомості про загальний зміст та склад коранічних текстів: 114 сур (глав, букв. «ряд цеглин у стіні»); ▪ *наголошує* на генетичній спорідненості Корану з

	Корану на літературу й культуру. **Із коранічних оповідей для дітей:** **«Кабіль і Хабіль»**, **«Ковчег Нуха».** **Із Корану:** **Сура 89 – «Зірниця»** *(переклад Я.Полотнюка).* Спорідненість коранічних оповідей «Кабіль і Хабіль», «Ковчег Нуха» з відомими білійними історіями («Каїн і Авель», «Ноїв ковчег»). Засудження людських пороків в сурі «Зірниця». Риторичні прийоми в тексті. Мотиви сури у світовій літературі. ***Теорія літератури:*** *сура, наслідування.*	біблійними текстами та арабським фольклором; ▪ *наводить приклади* впливу священного тексту мусульман на світову культуру й літературу, зокрема О.Пушкіна («Наслідування Корану»); ▪ *аналізує* суру 89; *наголошує* на викритті в ній людських пороків: жадібності, байдужості, пихатості, беззаконня, несправедливості; *виявляє* риторичні прийоми (клятва, повтори, риторичні запитання, вигуки, звернення тощо) та їх роль у тексті; ▪ *наголошує*, що Коран (поряд з Ведами, Біблією та ін.) є визначною пам'яткою літератури, що входить до скарбниці духовних надбань людства.
	Перська класична поезія. Загальна характеристика. «Шість віків слави» в історії перської літератури (X – XV ст.). Її зв'язок з національним фольклором та арабською літературною традицією. Гуманістичні тенденції, уславлення розуму й знання, увага до внутрішнього світу людини, її найтонших почуттів, оспівування кохання, алегорична багатозначність образів як характерні риси лірики доби перського Ренесансу. Особливості строфіки (бейт) та провідні поетичні жанри (рубаї, газель та ін.). Корифеї перської лірики. **Ома́р Хайя□м** (бл. 1048 — після 1122).	▪ *пояснює* характерні риси класичної перської лірики: гуманізм, увага до внутрішнього світу людини, її найтонших почуттів, оспівування кохання тощо; ▪ *наводить приклади* алегоричної багатозначності образів персько-таджицької поезії: наприклад, алегорично-символічні образи троянди і солов'я; ▪ *наголошує* на зв'язку перської середньовічної лірики з арабською поетичною традицією та власним національним фольклором; ▪ *пояснює* особливості строфіки перської поезії: двовірш – бейт (букв. «дім»); ▪ *визначає* рубаї і газель як провідні жанри перської класичної поезії, *дає визначення* даних понять;

	Із «Рубайят»: **«Ні, не гнітять мене перестрахи й жалі...», «Я тільки знаю, що знання шукаю...», «Хіба у Всесвіті найкращий твір – не ми?», «Хай кожна мить, що в вічність промайне…»** *(переклад В.Мисика*) та ін. *(за вибором абітурієнта).* Титанічна постать Омара Хайяма (вчений, поет, філософ-гуманіст). Особливості його «Рубайяту». Шлях поета на Захід. Відблиск поезії О.Хайяма в українській літературі (Д.Павличко. «Рубаї»). **Гафі́з Ширазі** (бл. 1325—1389 або 1390). **Із «Дивану»:** **«Я по троянду в сад спустився на світанні…», «Я так від кохання страждав – не питай!», «Серце – скарбниця любові до неї…»** *(переклад В.Мисика).* «Диван» Гафіза (букв. «Той, хто зберігає в пам'яті Коран»). Коранічні та любовні мотиви в ліриці поета. Популярність газелей майстра на Сході і Заході. ***Теорія літератури:*** *бейт, рубаї, газель, диван.*	▪ *наводить* провідні біографічні відомості про поетів; ▪ *виразно читає* (2-3 – напам'ять) та *аналізує* рубаї Омара Хайяма «Ні, не гнітять мене перестрахи й жалі...», «Я тільки знаю, що знання шукаю...», «Хіба у Всесвіті найкращий твір – не ми?», «Хай кожна мить, що в вічність промайне…» та ін. (за власним вибором), виокремлює в них жанрові ознаки та гуманістичний зміст; ▪ *виразно читає і аналізує* газелі Гафіза, виокремлює їх жанрові ознаки та інші особливості перської класичної поезії;
	Середньовічна література народів Європи (загальна характеристика). Вплив християнської, арабської та античної духовної спадщини. Розмаїття тем і жанрів	▪ *називає* хронологічні межі доби європейського Середньовіччя (V – XV ст.), *характеризує* його культурно-історичне тло; ▪ *наголошує* на впливі християнської, арабської та

	європейської літератури Середніх віків (релігійна література, хроніки, героїчний епос, лицарський роман, лірика трубадурів та ваґантів). Лірика трубадурів. Вплив арабської поезії на куртуазну лірику. Втілення нових ідеалів лицарства (кодекс честі, куртуазія). Образ мандрівного лицаря та культ Чарівної Дами. Жанрово-тематичні та ідейно-художні особливості лірики провансальських трубадурів, її вплив на літературу Європи. Лірика ваґáнтів, її своєрідність та провідні мотиви. **Із лірики трубадурів:** **Джауфрé Рюдéль (1140-1170).** **«Мені під час травневих днів...»** *(переклад М.Терещенка).* Легенда про «далеке кохання» поета. Твори Джауфре Рюделя як втілення світосприйняття значної частини західноєвропейського рицарства.Тема «кохання віддалік» в канцоні Рюделя. **Із лірики вагантів:** **«Орден вагантів»** *(переклад М.Борецького).* Гуманістичні цінності як об'єднуюча основа спільноти вагантів. Заклик у пісні до національної та соціальної рівності людей.	античної культур на специфіку середньовічної літератури Європи; ▪ *називає* провідні теми і жанри європейської літератури Середніх віків; ▪ *наголошує* на впливі арабської поезії на лірику трубадурів (запозичення рими); ▪ *пояснює* провідні особливості лицарської поезії (теми служіння сюзерену, оспівування війни, поклоніння Чарівній Дамі, поетизація кохання); ▪ *називає* окремі жанри лірики трубадурів, зокрема канцону, дає визначення зазначеного поняття; ▪ *визначає* канцону Джауфре Рюделя «Мені під час травневих днів...» як характерний твір рицарської поезії та жанру канцони; ▪ *пояснює* провідну тематику твору («кохання віддалік»), роль рефрену в її звучанні. ▪ *наводить приклади* впливу лірики трубадурів на літературу Європи. ▪ *називає* характерні риси лірики вагантів: латиномовний характер, дух вільнодумства, братерства, свободи, іронічність, оптимізм, заклик до насолоди життям, використання мотивів та форм народної пісні, анонімність; ▪ *аналізує* пісню «Орден вагантів» як зразок лірики вагантів; вказує на її гуманістичний зміст та провідну ідею – національної та соціальної рівності людей.

	Теорія літератури: *лірика трубадурів, канцона, рефрен, лірика вагантів.*	
	Да́нте Аліг'єрі (1265–1321). **Із «Божественної комедії»**: **«Пекло»** (пісні I, V, XXXXIII), **«Рай»** (пісня XXXXIII) *(переклад Є.Дроб'язка).* Данте – поет і мислитель перехідного періоду від Середньовіччя до Відродження. Ренесансний погляд поета на життя. Поема "Божественна комедія" – філософсько-художній синтез середньовічної культури. Сон Данте протягом Великоднього тижня 1300 р. і композиційна будова поеми. Духовний і моральний сенс подорожі героя. Алегоричний зміст образів Поета, Вергілія, Беатріче. ***Теорія літератури:*** *поема, терцина, алегорія.*	▪ *пояснює* місце Данте в історії літератури та культури, особливості його світогляду (гуманізм); ▪ *доводить*, що поема «Божественна комедія» є філософсько-художнім синтезом найвищих досягнень культури Середньовіччя; ▪ *виокремлює* християнські та античні традиції в творі; ▪ *пояснює* сутність назви, особливості композиції й строфіки, духовний і моральний сенс подорожі героя, алегоричний зміст образів Поета, Вергілія, Беатріче. ▪ *дає визначення* понять «поема», «терцина», «алегорія»;
6. Література доби європейського Відродження.	**Загальна характеристика.** Європейський Ренесанс як культурно-історична доба. Ідейний рух гуманізму. Роль античності. Скарби культури Ренесансу.	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *пояснює* сутність європейського Відродження як культурно-історичної доби: його хронологічні межі, світоглядне підґрунтя (гуманізм), естетичні ідеали (античність) тощо. ▪ *наводить приклади* яскравих представників літератури європейського Ренесансу та їх найвідоміших творів;
	Франче́ско Петра́рка (1304-1374). **Із «Книги пісень»:**	▪ *пояснює*, чому Петрарку вважають видатним італійським поетом-гуманістом;

	«Благословенні будьте, день і рік...», «Щасливі квіти й благовісні трави…» *(переклад Д.Павличка).* Петрарка — видатний італійський поет-гуманіст. Оспівування краси природи та кохання до Лаури в «Книзі пісень». Образ Лаури. Багатство душі, краса і шляхетність почуттів закоханого героя. ***Теорія літератури:*** *сонет, класичний (італійський) сонет.*	▪ *називає* провідні мотиви «Книги пісень»: оспівування багатства людської душі, краси і шляхетності почуттів, краси природи, кохання до Лаури; ▪ *пояснює*, в чому полягають особливості створення образу Лаури у віршах Петрарки (ідеалізація, вживання штампів у описові зовнішності); ▪ *виразно читає* (один — напам'ять) та *аналізує* визначені сонети Петрарки; визначає їх жанрові особливості та ідейно-тематичний зміст; ▪ *пояснює* сутність поняття «сонет», *називає* головні ознаки класичного (італійського) сонета;
	Вільям Шекспір (1564—1616). **Сонети № 66, 130** *(переклад Д.Паламарчука).* **«Гамлет»** *(переклад Л.Гребінки).* Шекспір — геніальний англійський поет і доби Відродження. Заглиблення в людську психологію, поетизація людини та її почуттів, оспівування кохання в сонетах Шекспіра. Трагедія «Гамлет», її філософсько-етична проблематика. Гамлет – європейський інтелігент, індивідуаліст, носій ренесансних ідеалів, вічний образ світової літератури. ***Теорія літератури:*** *сонет, «шекспірівський» сонет, уособлення,*	▪ *пояснює*, чому Шекспір вважається геніальним англійським поетом і драматургом доби Відродження (глибина психологізму, гуманістичний характер, висока майстерність); ▪ *дає визначення* поняття «сонет», *пояснює* специфіку «шекспірівського» сонета; ▪ *виразно читає* напам'ять (один за вибором) та *аналізує* сонети Шекспіра 66 та 130, *вказує* на роль уособлення й антитези в творах; ▪ *дає визначення* поняття «трагедія», *називає* її характерні ознаки (гострий, непримиренний конфлікт, загибель головного героя тощо); ▪ *пояснює*, чому «Гамлет» вважається інтелектуальною трагедією (в ній порушується питання сенсу людського буття);

	антитеза, трагедія, інтелектуальна трагедія.	▪ *називає* провідні філософсько-етичні проблеми твору: морального вибору та вчинку, сенсу буття, пізнання зла та необхідності боротьби з ним, зіткнення благородства і ницості, гуманності й дійсності, де панує зло; ▪ *аналізує* образ Гамлета, його монолог «Бути чи не бути…», *доводить*, що Гамлет – вічний образ світової літератури;
	Міґель де Сервантес Сааведра (1547—1616). **«Премудрий гідальго Дон Кіхот із Ламанчі»: частина І, розділи 1-5, 7-8, 10** *(переклад М.Лукаша та А.Перепаді).* Нелегка доля письменника. Роман «Дон Кіхот» – пародія на лицарські романи і трагікомічний епос іспанського життя. Мандри та «подвиги» Дон Кіхота. Протиставлення ідеалізму Дон Кіхота тверезій розсудливості Санчо Панси. Дон Кіхот — вічний образ світової літератури. ***Теорія літератури:*** *пародія, лицарський роман, вічний образ.*	▪ *визначає* твір Сервантеса як пародію на лицарський роман, що поступово переросла в трагікомічний епос іспанського життя; ▪ *розповідає* про мандри та «подвиги» Дон Кіхота, *називає* їх основну причину (прагнення героя до справедливості); ▪ *аналізує* образи Дон Кіхота та Санчо Панси, пояснює їх протиставлення як утілення центральної проблеми твору – конфлікту між ідеалом та дійсністю, ідеалізмом і прагматизмом; ▪ *дає визначення* поняття «вічний образ», пояснює, чому Дон Кіхот став вічним образом світової літератури та в чому його семантика.
7. Європейська література XVII ст. (бароко, класицизм).	**Література європейського бароко (загальна характеристика).** Криза ренесансних уявлень про гармонійну особистість та ідеальне суспільство в європейській культурі XVII ст. Поширення песимістичних настроїв, мотиву втечі від	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *пояснює* причини виникнення бароко (криза ренесансних уявлень), його сутнісні ознаки та значення в історії Європи (перший художній напрям, який охопив практично всю Європу, в т. ч. українські землі);

	життя. Бароко як перший загальноєвропейський художній напрям. Європейське і українське бароко. **Із літератури європейського бароко:** **Педро Кальдерон** (1600—1681). **«Життя – це сон»** *(переклад М.Литвинця).* Педро Кальдерон — видатний драматург і поет іспанського бароко. «Життя — це сон» як втілення світоглядних і художніх принципів бароко. Філософсько-моральний конфлікт драми. Причини і наслідки еволюції образу Сехісмундо. ***Теорія літератури:*** *бароко, драма (як жанр літератури), філософська драма.*	▪ *визначає* риси бароко в філософській драмі Кальдерона «Життя – це сон» (підкреслена контрастивність, пишна метафоричність); ▪ *висвітлює* філософсько-моральний конфлікт драми (між пророцтвом про долю Сехісмундо та його справжньою долею; між бажанням людини впливати на долю та її можливостями); ▪ *простежує* причини і наслідки еволюції образу Сехісмундо (напівдикий самітник – нестриманий тиранічний володар – досконала й шляхетна особистість);
	Література класицизму (загальна характеристика). Класицизм як художній напрям у літературі та мистецтві XVII ст. Філософське й естетичне підґрунтя класицизму. Основні правила класицизму. Яскраві представники літератури французького класицизму. **Із літератури класицизму:** **Мольєр** (1622—1673). **«Міщанин-шляхтич»** *(переклад І.Стешенко).* Мольєр (Жан Батіст Поклен) – відомий французький комедіограф, засновник	▪ *характеризує* класицизм як художній напрям в літературі та мистецтві XVII ст., *пояснює* його філософське й естетичне підґрунтя та основні правила; називає відомих представників літератури французького класицизму (П.Корнель, Ж.Расін, Ж.-Б.Мольєр, Ж. де Лафонтен); ▪ *пояснює* вклад Мольєра в розвиток французького та європейського театру і драматургії; ▪ *дає визначення* поняття «комедія»; ▪ *доводить* утілення в «Міщанині-шляхтичі» рис класицистичної комедії: буржуа Журден - носій однієї пристрасті (понад усе прагне стати

	класицистичної комедії. Утілення в «Міщанині-шляхтичі» рис класицистичної комедії. Висміювання безпідставних претензій буржуа Журдена на аристократизм, інтелігентність і освіченість. Засоби творення смішного в комедії. Виховний потенціал твору. ***Теорія літератури:*** *класицизм, комедія, класицистична комедія, комічне в літературі.*	шляхтичем); реалізовано настанову на виховання); ▪ *називає* засоби творення комічного в комедії (перебільшення, розіграш, невідповідність та ін.);
	Жан де Лафонтен (1621—1695). **«Звірі під час чуми»** *(переклад М.Годованця).* Лафонтен – відомий французький байкар доби класицизму, шанувальник та послідовник Езопа. Правдива картина французького життя в збірках «Байки Езопа, переказані віршами паном де Лафонтеном». Осуд свавілля, насильства й лицемірства в байці Лафонтена «Звірі під час чуми». ***Теорія літератури:*** *байка, алегорія.*	▪ *доводить* зв'язок творчості Лафонтена з байками Езопа, її відмінність від останніх (перевтілення Езопових байок у віршовану форму); ▪ пояснює алегоричний і повчальний зміст байки «Звірі під час чуми» (осуд свавілля, насильства й лицемірства); ▪ *називає* головні жанрові ознаки байки: алегорія; повчальний зміст та ін.;
	Літературна казка XVII ст. (загальна характеристика). Продовження ренесансних ідей в літературі XVII ст. Народження європейської літературної казки. Сутнісні ознаки жанру. **Із літературної казки XVII ст.:** **Шарль Перро** (1628—1703). **«Попелюшка, або Соболевий черевичок»**	▪ *називає* жанрові відмінності літературної казки (у порівнянні з народною); ▪ *пояснює*, чому Шарль Перро вважається засновником європейської літературної казки; ▪ *називає* збірку казок Ш.Перро («Казки моєї матінки Гуски, або Історії минулих часів із повчаннями») та її найпопулярніші твори; ▪ *переказує* сюжет казки «Попелюшка», *наголошує*

	(переказ Р.Терещенка). Шарль Перро – засновник європейської літературної казки. Збірка Перро «Казки моєї матінки Гуски, або Історії минулих часів із повчаннями» та її найпопулярніші сюжети. Фольклорна основа казки «Попелюшка». Поетизація працьовитості та скромності, ідея винагороди за людські чесноти та страждання, віра в перемогу добра над злом у творі. ***Теорія літератури:*** *літературна казка.*	на її фольклорному походженні; ▪ *характеризує* ідейно-тематичний зміст казки, доводить зв'язок з ідеями доби Ренесансу; ▪ *порівнює* образ героїні Ш.Перро з її подальшими інтерпретаціями (в казці братів Грімм, різних кіно- і мультиплікаційних версіях твору тощо); ▪ *пояснює* причини всесвітньої популярності казок Ш.Перро; *наводить приклади* їх впливу на світову культуру;
8. Література доби Просвітництва (XVIII ст.).	**Загальна характеристика доби Просвітництва.** Просвітництво як ідейний рух та літературна епоха. Віра в перетворюючу силу людського розуму й освіти. Концепція «природної людини». Художня література як засіб пропаганди просвітницьких ідей. Розмаїття жанрів та художніх напрямів (сентименталізм, класицизм, реалізм). ***Теорія літератури:*** *Просвітництво, класицизм, реалізм, сентименталізм.*	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *характеризує* Просвітництво як ідейний рух і літературну епоху, називає його провідні ознаки: віра в перетворюючу силу людського розуму й освіти; ідея «природної людини»; художня література – засіб пропаганди просвітницьких ідей; ▪ називає яскравих представників літератури Просвітництва (Д.Дефо, Дж.Свіфт, Вольтер, Д.Дідро, Ж.-Ж.Руссо, Ф.Шиллер, Й.-В.Ґете); ▪ *визначає* провідні художні напрями епохи: нові (сентименталізм, класицизм, реалізм).
	Із літератури доби Просвітництва: **Даніель Дефо (бл. 1660—1731).** **«Робінзон Крузо»** *(переклад Є.Крижевича).* Короткі відомості про письменника. Життєва основа роману.	▪ *пов'язує* роман Д.Дефо «Робінзон Крузо» з ідеями доби Просвітництва; ▪ *характеризує* образ Робінзона Крузо, *вбачає* в ньому гімн людині, її розуму, буденній праці, силі духу, здатності виживати у найтяжчих умовах; ▪ *визначає* вплив роману на літературу

	Гімн цивілізованій прагматичній людині та її праці. Пригоди та екзотика в романі. Роман Дефо як започаткування «робінзонад».	(започаткування «робінзонад»);
	Джонатан Свіфт (1667—1745). **Із «Мандрів Гуллівера»: І частина** *(переклад М.Іванова).* Сатиричне зображення в повісті англійської дійсності XVIII ст. Ліліпутія – Англія крізь зменшувальне скло сатири. Державний устрій, закони та звичаї Ліліпутії. Війна між Ліліпутією та Блефуску, її причини й наслідки. ***Теорія літератури:*** *сатира.*	▪ *переказує* та *аналізує* твір, звертаючи увагу на сатиричне зображення англійської дійсності XVIII ст.: Ліліпутія — це Англія крізь зменшувальне скло сатири; ▪ *розповідає* про державний устрій, закони та звичаї Ліліпутії, війну між Ліліпутією та Блефуску, її причини й наслідки, життя Гуллівера у ліліпутів; ▪ *наводить приклади* сатиричного змалювання подій і героїв; ▪ *дає визначення* поняття «сатира»;
	Роберт Бернс (1759—1796). **«Моє серце в верховині….» або «Чесна бідність»** *(переклад М.Лукаша).* Оспівування закоханості людини в природу рідного краю; художні засоби створення мальовничого пейзажу. Уславлення в творі справжніх людських чеснот. Віра у світове братерство — основна ідея вірша. Антитеза як основа його будови. ***Теорія літератури:*** *антитеза.*	▪ *виразно читає* (один – напам'ять) вірші Р.Бернса; ▪ *аналізує* вірш «Моє серце в верховині…»; *пояснює* його ідейно-тематичний зміст, *виявляє* наявні в творі художні засоби створення мальовничого пейзажу (епітети); ▪ *аналізує* вірш «Чесна бідність», *пояснює* його пісенну форму та ідейний зміст – уславлення справжніх людських чеснот (духовності, шляхетності, честі, чесності, розуму та ін.), віра у світове братерство; *доводить* роль антитези у втіленні головної думки твору; *вказує* на особливу емоційну піднесеність твору (окличні й питальні речення), його оптимістичний характер;
	Йоганн Вольфґанґ Ґете (1749—1832).	▪ *висловлює тезу* про те те, що Ґете є відомим

	«Вільшаний король» *(переклад М.Рильського).* **Із «Фауста»**: ключові епізоди з І частини *(переклад М.Лукаша).* Гете і Просвітництво. Переплетіння психологічного, фантастичного та реального в баладі Ґете «Вільшаний король». Трагедія «Фауст» – вершина творчості Ґете і один із найвидатніших творів світової літератури. Історія створення, композиція та проблематика. Образ Фауста як втілення динамізму нової європейської цивілізації. Пошуки сенсу буття і призначення людини. Опозиція Фауст – Мефістофель, діалектичне вирішення проблеми добра і зла. Фауст і Маргарита. ***Теорія літератури:*** *драматична поема.*	німецьким поетом-просвітником; ▪ *аналізує* баладу «Вільшаний король», звертаючи увагу на переплетіння в ній реального і фантастичного світів; ▪ *визначає* різні варіанти інтерпретації головної думки твору: а) одвічна боротьба життя зі смертю, б) зіткнення романтичного та реалістичного світосприйняття; ▪ *дає визначення* поняття «балада», *вказує* на жанрові ознаки твору; ▪ *наводить* факти з творчої історії «Фауста» (про прообраз головного героя, мага-чорнокнижника, та про те, що цей твір Ґете писав протягом майже всього свого життя); ▪ *розкриває* головну тему трагедії – пошуки людиною сенсу буття і свого призначення; ▪ *характеризує* трагічний конфлікт «Фауст – Маргарита», ▪ *тлумачить* сенс опозиції «Фауст – Мефістофель» (з одного боку, спокуса людини таємними знаннями, з другого — перемога людяності над темними силами); ▪ *характеризує* образ Фауста як втілення динамізму нової європейської цивілізації;
9. Романтизм в європейській літературі (кінець XVIII –	**Література романтизму (загальна характеристика).** Особливості романтизму як художнього напряму, його естетичні принципи. Специфіка	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *визначає* романтизм як великий художній напрям у Європі та США межі XVIII—XIX ст. і називає його характерні ознаки: заперечення

перша половин. XIX ст.)	романтичного світосприйняття. Багатство і розмаїття літератури романтизму, її художні відкриття. Відомі представники (Е.Т.А.Гофман, Г.Гейне, В.Скотт, Дж.Г.Байрон, В.Гюго, Ф.Купер та ін.). ***Теорія літератури:*** *романтизм.*	раціоналізму; культ почуттів людини; увага до особистості, її індивідуальних рис; неприйняття буденності та звеличення «життя духу»; мотиви самотності, світової скорботи (національної туги) і романтичного бунту, нескореності; історизм творів і захоплення фольклором;
	Ернст Теодор Амадей Гофман (1776—1822). **«Крихітка Цахес на прізвисько Ціннобер»** *(переклад С.Сакидона).* «Крихітка Цахес» – шедевр романтичної повісті-казки. Протистояння митця та філістера – основний її конфлікт. Сатирико-метафоричний зміст твору. Специфіка романтизму Гофмана: переплетіння реальності та нестримної фантазії, контраст високого, прекрасного і заземлено-буденного, потворного. Іронія і гротеск у творі. ***Теорія літератури:*** *повість-казка, іронія, гротеск.*	▪ *характеризує* Гофмана як багатогранного митця-романтика; ▪ *переказує* зміст повісті-казки Гофмана, знаходить у ній характерні риси романтизму: основний конфлікт твору (протистояння митця Балтазара та філістера Цахеса) як втілення неприйняття романтиками буденності реального життя і звеличення «життя духу»; переплетіння реальності та нестримної фантазії; контраст високого, прекрасного і заземлено-буденного, потворного у творі як втілення антитези: недосяжного романтичного ідеалу та ницої буденної реальності; ▪ *визначає* наявність у «Крихітці Цахесі» іронії та гротеску як важливу рису індивідуального стилю Гофмана; ▪ *дає визначення* поняття «гротеск», знаходить гротеск у творі (образи Цахеса і філістерів; описи князівства Керепес тощо);
	Ге́нріх Ге́йне (1797—1856). **Із «Книги пісень»:** **«Не знаю, що стало зо мною...», «Чому**	▪ *пояснює*, що поезія «Не знаю, що стало зо мною...» має фольклорні витоки (німецька народна легенда про Лореляй);

	троянди немов неживі» *(переклад Л.Первомайського).* Гейне — німецький поет-романтик. «Книга пісень» – видатне явище німецького романтизму. Любов — першооснова життя. Змалювання природи як засіб бачення і пізнання світу та власної душі. ***Теорія літератури:*** *романтизм.*	▪ *виразно читає* (одну – напам'ять) і *аналізує* поезії Гейне, *знаходить* в них приклади конкретного втілення ознак романтизму;
	Вальтер Скотт (1771—1832). **«Айвенго»: ключові епізоди** *(переклад І.Давиденко).* В. Скотт як засновник жанру історичного роману. Широка панорама життя середньовічної Англії в романі «Айвенго». Зображення боротьби англосаксів з норманами в XII ст. та усобиць останніх. Історія і доля Айвенго, відданість, чесність, благородство лицаря. Ідея віротерпимості та національної толерантності в романі. Долі Ровени і Ребеки. Історичний колорит і романтика пригод у творі. ***Теорія літератури:*** *історичний роман.*	▪ *переказує* сюжетну основу роману «Айвенго»; доводить його романтичний характер; ▪ *наводить приклади* зображення панорами життя середньовічної Англії (історичного колориту) в романі; ▪ *визначає* головну тему твору: боротьба англосаксів з норманами в XII ст. і усобиці останніх; ▪ *характеризує* образ Айвенго як утілення найкращих лицарських чеснот (відданості, честі, благородства), *висловлює судження* про вплив історичних подій на долю героя; ▪ *пояснює* втілення в тексті ідеї віротерпимості та національної толерантності; ▪ *порівнює* долі Ровени і Ребекки, пояснює причини їх несхожості; ▪ *дає визначення* поняття «історичний роман», знаходить у тексті ознаки жанру;
	Джордж Нóел Гóрдон Бáйрон (1788—1824).	▪ *характеризує* Байрона як видатного англійського поета-романтика, фундатора течії байронізму в

	«**Мій дух як ніч...»** *(переклад В.Самійленка)* або **«Хотів би жити знов у горах…»** *(переклад Д.Паламарчука).* **«Мазепа»** *(переклад Д.Загул).* Байрон — англійський поет-романтик, фундатор течії байронізму. Провідні мотиви і домінуючі настрої його творчості. Байронічний герой і настрої «світової скорботи» у віршах поета. Поема «Мазепа», історична основа та романтичний міф. Риси романтичного героя в образі Мазепи. ***Теорія літератури:*** *байронічний герой.*	літературі романтизму; ▪ *називає* провідні мотиви і домінуючі настрої його творчості: «світова скорбота» і самотність; нескореність, романтичний бунт; ▪ *виразно читає* (одну – напам'ять») і *аналізує* поезії Байрона; ▪ *визначає* характерні риси байронічного героя (самотнього нескореного вільнолюбного бунтаря зі страдницькою душею) і настрої «світової скорботи» у віршах поета; ▪ *переказує* зміст поеми «Мазепа», визначає її історичну основу (розгром шведів російськими військами, втеча Мазепи з почтом Карла XII) та романтичний міф (про прив'язаного до коня молодого Мазепу); ▪ *називає* риси романтичного героя в образі Мазепи (похмурість, трагічна нескореність і т. і.);
	Адам Міцкевич (1798—1855). **Із «Кримських сонетів»:** **«Бахчисарай», «Пілігрим», «Гробниця Потоцької»** *(пер. М.Рильського).* Творчість Адама Міцкевича — апогей польського романтизму. Перебування в Росії й Україні, відбиття вражень в його поезії (цикл «Кримські сонети»). Мотив єдності природи й людини. Патріотизм і ностальгія за далекою батьківщиною як провідний настрій циклу. ***Теорія літератури:*** *сонет.*	▪ *визначає* творчість А. Міцкевича як апогей польського романтизму; ▪ *знаходить* приклади втілення рис романтизму та патріотичної тематики як однієї з провідних у творчості А. Міцкевича; ▪ *виразно читає* (один – напам'ять) і *аналізує* сонети Міцкевича, визначає їх тематику, жанрові та художні особливості.

	Ганс Крістіан Андерсен (1805—1875). **«Соловей»**, **«Снігова королева»** *(переклад О.Іваненко).* Г.К.Андерсен – видатний казкар, яскравий представник данського романтизму. «Соловей». Протиставлення справжньої краси та штучної красивості в казці. Ствердження ідеї перемоги мистецтва над смертю. «Снігова королева». Поєднання побутовості й фантастики у казках Андерсена. Перемога щирих людських стосунків над багатствами Снігової королеви. ***Теорія літератури:*** *літературна казка, антитеза.*	▪ *наводить* окремі біографічні факти про данського казкаря; ▪ *перелічує* назви найвідоміших казок Андерсена; ▪ *переказує* сюжетну основу казок «Соловей» та «Снігова королева»; ▪ *називає* особливості будови текстів; *пояснює* роль антитези в казках: протиставлення справжньої краси і штучної красивості в казці «Соловей»; протиставлення добра, любові та зла в казці «Снігова королева»; ▪ *визначає* ідейний зміст казок: перемога мистецтва над смертю («Соловей»), добра і любові над злом, щирих людських стосунків над багатствами Снігової королеви («Снігова королева»); ▪ *виокремлює* побутові і фантастичні елементи в казках Андерсена; ▪ *дає визначення* понять «літературна казка», «антитеза».
10. Поступ європейської літератури від романтизму до реалізму (XIX ст.)	**Загальна характеристика**. Розвиток культури та літератури XIX ст. Реалізм як напрям у світовій літературі. Розквіт реалістичної літератури, його зв'язок із розвитком природничих наук. Майстри соціальної прози: Стендаль, О.Бальзак, Г.Флобер, Ч.Діккенс, Ф.Достоєвський, Л.Толстой, А.Чехов та ін. ***Теорія літератури:*** *реалізм, соціально-*	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ називає основні риси та етапи літературного процесу XIX ст. (взаємодія романтизму і реалізму, домінування реалізму, поява модерністських явищ); ▪ дає визначення понять «реалізм», «соціально-психологічна проза»; ▪ пояснює особливості соціально-психологічної прози XIX ст., називає її найвизначніших

	психологічна проза, роман.	представників; ▪ обґрунтовує твердження про те, що XIX ст. є «золотою добою» класичного роману;
	Стендаль (1783-1842). **«Червоне і чорне»** *(переклад Д.Паламарчука).* Життєвий і творчий шлях письменника. Синтез романтизму й реалізму в його творчості. Роман «**Червоне і чорне»**, поєднання в ньому соціально-політичного й психологічного аспектів. Гостра критика режиму Реставрації. Конфлікт головного героя Жульєна Сореля з суспільством як сюжетний стрижень роману. Внутрішня драма героя як наслідок цього конфлікту. Жіночі образи роману.	▪ *розкриває* головні віхи життєвого і творчого шляху Стендаля та місце в ньому роману «Червоне і чорне»; ▪ *пояснює* багатозначну символіку назви роману; ▪ *визначає* провідні риси характеру Жульєна Сореля та головні етапи формування його особистості; ▪ *порівнює* суспільні закони й звичаї у Вер'єрі, Безансоні та Парижі; ▪ *розкриває* своєрідність втілення теми кохання у романі; ▪ *зіставляє* жіночі образи твору; ▪ *визначає* риси романтизму і реалізму в романі; ▪ *пояснює* жанрові ознаки соціально-психологічного роману, знаходить їх у романі Стендаля; *висловлює судження* про психологізм твору.
	Оноре́ де Бальза□к (1799–1850). **«Гобсе́к».** Життєвий і творчий шлях письменника. Бальзак і Україна. Бальзак – видатний французький письменник, зачинатель соціального реалістичного роману. Поєднання реалістичних і романтичних елементів у його художній	▪ *розкриває* головні віхи життєвого і творчого шляху письменника, *вказує* на його зв'язки з Україною; ▪ *характеризує* творчість французького письменника Бальзака як визначне явище світової літератури XIX ст.; ▪ *пояснює*, чому «Людську комедію» Бальзака називають «енциклопедією життя Франції

	системі. «Людська комедія» – грандіозна енциклопедія життя Франції першої половини XIX ст., її проблематика і структура. Влада золота та її філософія в повісті «Гобсек». Романтичні й реалістичні риси неоднозначного образу «філософа й скнари» Гобсека. Образи Фанні Мальво і Анастазі де Ресто. Роль Дервіля в розгортанні й відтворенні подій повісті. Композиція і стиль твору.	першої половини XIX ст.»; ▪ *визначає* місце повісті «Гобсек» у творчому доробкові Бальзака; ▪ *наводить приклади* поєднання в образі Гобсека елементів реалізму і романтизму; ▪ *аналізує* особливості втілення мотиву влади золота в повісті «Гобсек»; ▪ *визначає* особливості композиції повісті (прийом обрамлення); ▪ *порівнює* образи Фанні Мальво і Анастазі де Ресто; ▪ *характеризує* роль Дервіля в розгортанні й відтворенні подій твору;
	Чарльз Діккенс (1812–1870). **«Пригоди Олівера Твіста»** *(переклад М.Пінчевського).* **«Різдвяна пісня в прозі, або Різдвяне оповідання з привидами»** *(переклад О.Кривинюк).* Життєвий і творчий шлях письменника. Творчість Діккенса як одна з вершин англійської літератури, реалістичні та романтичні тенденції у його прозі. Місце роману «Пригоди Олівера Твіста» у творчій спадщині Ч. Діккенса. Гуманізм письменника, його співчуття до принижених і знедолених, передовсім дітей. Засудження жаги до наживи, холодного розрахунку та	▪ *характеризує* Ч. Діккенса як одного з провідних представників соціальної прози XIX ст., *визначає* головні віхи його життєвого і творчого шляху; ▪ *наводить приклади* поєднання в його творах елементів романтизму і реалізму; ▪ *наводить приклади* вияву гуманізму письменника, його співчуття до принижених і знедолених, передовсім дітей; ▪ характеризує образи головних героїв роману «Пригоди Олівера Твіста»; ▪ *аналізує* провідні засоби характеристики в романі різних суспільних верств Англії 30-х років XIX ст., а також індивідуалізації персонажів (загострена одноплановість їхньої характеристики, індивідуалізоване мовлення,

	бездуховності суспільства. Розвінчання, «деромантизація» злочинного світу. Влучність характеристики різних суспільних верств Англії 30-х років XIX ст. Провідні засоби індивідуалізації персонажів. Діккенс як майстер іронії і сарказму. Гуманістичний зміст і висока людяність «Різдвяної пісні в прозі». Життя знедоленої родини Кретчитів. Подорож Скруджа різдвяної ночі в часі й просторі як можливість осягнути своє життя. Причини деградації особистості Скруджа. Переродження Скруджа як наслідок осмислення свого життя. Реальне й фантастичне у повісті. Щасливий фінал як особливість різдвяного оповідання. Композиція твору. ***Теорія літератури:*** *роман, іронія, сарказм, пісня, строфа.*	портрет); ▪ *наголошує* на «деромантизації» злочинного світу в романі «Пригоди Олівера Твіста»; ▪ наводить приклади діккенісівської іронії й сарказму; ▪ *переказує* текст повісті «Різдвяна пісня в прозі»; ▪ *пояснює* сенс назви твору та чим твір відрізняється від традиційних різдвяних пісень; ▪ *наводить приклади* реальної і фантастичної складових «Різдвяної пісні у прозі»; ▪ *перелічує* основні причини деградації Скруджа: зосередженість на матеріальних інтересах і цінностях, жага до збагачення, влади, байдужість до інших людей; ▪ *тлумачить* факт казкового переродження Скруджа, з одного боку, як характерну рису різдвяної повісті, з другого — як вияв віри письменника у добру сутність людини, яку можна вилікувати від зла;
	Марк Твен (1835—1910). **«Пригоди Тома Сойєра»** *(переклад В.Митрофанова).* Марк Твен – видатний американський сатирик, майстер реалістичної та фантастичної прози, автор кількох шедеврів дитячої літератури. Сонячний, радісно-бешкетливий світ дитинства в повісті. Том Сойєр і Гекльберрі	▪ *наводить* кілька біографічних фактів про письменника; ▪ *називає* основні твори Марка Твена для дітей: «Пригоди Тома Сойєра», «Пригоди Гекльберрі Фінна», «Принц та злидар» та ін.; ▪ *переказує* сюжетну основу повісті «Пригоди Тома Сойєра», знаходить автобіографічні мотиви твору; ▪ *висловлює судження* про багатоплановість твору: з

	Фінн. Цінності дитинства та їх доля в дорослому житті. Вплив світу дорослих на дитячі стосунки. ***Теорія літератури:*** *автобіографічний твір, повість.*	одного боку – радісно-бешкетливий світ дитинства з цінностями і забобонами, неприйнятними у дорослому житті, з другого – глибина морально-етичних проблем; ▪ *висловлює судження* про причини популярності повісті; ▪ *характеризує* головних героїв повісті – Тома Сойєра та Гека Фінна; ▪ *знаходить* комічне в тексті і пояснює його роль як засоба характеристики персонажів; ▪ *дає визначення* поняття «повість»;
	Олександр Пушкін (1799—1837). **«Край Лукомор'я дуб зелений….»** (вступ до поеми «Руслан і Людмила») *(переклад М.Терещенка),* **«Пісня про віщого Олега»** *(переклад Ю.Карського).* **«Я пам'ятаю мить чудову...»** *(переклад В.Сосюри),* **«Євгеній Онєгін»** *(переклад М.Рильського).* О. С. Пушкін – великий російський поет, шанувальник усної народної творчості. Уславлення народної казки у вступі до поеми "Руслан і Людмила". Поетизація давньоруської минувшини в баладі Пушкіна «Пісня про віщого Олега». Жанрово-тематичне розмаїття лірики	▪ *характеризує* творчість Пушкіна як злет російської поезії; ▪ *наводить факти* життя поета, що свідчать про його захоплення народною казкою; ▪ *виразно читає напам'ять та аналізує* вступ до поеми «Руслан і Людмила»; *доводить* його зв'язок із російським фольклором; ▪ *переказує* сюжетну основу «Пісні про віщого Олега», *розповідає*, що її основу становить давньоруська легенда про смерть київського князя Олега від свого коня; ▪ *доводить*, що «Євгеній Онєгін» – соціально-психологічний роман у віршах; ▪ *характеризує* головних героїв роману, їхній духовний світ; *порівнює* образи Онєгіна та Лєнського, Ольги і Татьяни, Татьяни і Онєгіна; ▪ *виразно читає* напам'ять вірш Пушкіна «Я

	Пушкіна. «Євгеній Онєгін» – соціально-психологічний роман у віршах. Духовний світ його головних героїв. ***Теорія літератури:*** *казка, поема, балада, роман у віршах, онєгінська строфа, соціально-психологічний роман.*	пам'ятаю мить чудову…» або уривок із роману «Євгеній Онєгін» та *аналізує* його; ▪ *виділяє* романтичні та реалістичні елементи в романі; ▪ *дає визначення* понять «казка», «поема», «балада», «онєгінська строфа», «роман у віршах», «соціально-психологічний роман».
	Миха́йло Ле́рмонтов (1814—1841). **«І нудно і сумно...»** *(переклад М.Терещенка),* **«На дорогу йду я в самотині...»** *(переклад М.Рильського).* **«Герой нашого часу»** *(переклад О.Кундзича).* Мотиви свободи і самотності, песимізм поезій Лермонтова. «Герой нашого часу» – морально-психологічний роман про долю покоління після розгрому декабризму. Особливості композиції та її роль у розкритті характеру Печоріна. Печорін і байронічний герой. Печорін і Онєгін. Максим Максимович — образ «маленької людини». Романтичні й реалістичні елементи в поетиці твору. ***Теорія літератури:*** *романтизм, реалізм, морально-психологічний роман, «маленька людина».*	▪ *виразно читає* (одну – напам'ять) і *аналізує* поезії Лермонтова; *виявляє* ознаки романтизму в них; ▪ п*ереказує* зміст роману М. Лермонтова «Герой нашого часу»; ▪ *називає* особливості композиції роману М.Лермонтова та її роль у розкритті характеру Печоріна (невідповідність хронології розгортання подій та їх відтворення автором як засіб підкреслення певних рис характеру головного героя); ▪ *дає характеристику* образу Печоріна, *виявляє* в ньому риси байронічного героя (самотність, гордість і т. ін.); *визначає* спільні риси образів Печоріна і Онєгіна; ▪ *характеризує* образ Максима Максимовича як «маленької людини»; ▪ *виявляє* романтичні й реалістичні елементи в романі; ▪ *дає визначення* понять «реалізм» та «морально-

		психологічний роман»;
	Микола Гоголь (1809—1852). **Із «Вечорів на хуторі біля Диканьки»: «Ніч проти Різдва»** *(переклад М.Рильського).* **Із «Миргороду»: «Тарас Бульба»** *(переклад М.Садовського за ред. І.Малковича та Є.Поповича)* **Із «Петербургських повістей»: «Шинель»** *(переклад А.Хуторяна).* Гоголь — російський і український письменник. Вплив української культури на розвиток його творчості. Картини вільного народного життя, романтика українських казок і легенд у повісті «Ніч перед Різдвом». Казково-фантастичні та побутові елементи твору. Зображення в повісті «Тарас любові до України, героїзму, мужності й ратної звитяги українського народу в боротьбі за рідну землю. Бойове товариство, побут і звичаї запорожців. Втілення в образі Тараса Бульби кращих рис запорозького козака. Остап і Андрій. Картини природи в творі. Високий гуманізм письменника у зображенні в повісті «Шинель» трагічної долі «маленької людини». Поєднання у творі елементів романтизму і реалізму. ***Теорія літератури:*** *«маленька людина».*	▪ *висловлює роздуми* щодо належності творчої спадщини Гололя двом народам – російському та українському; ▪ *наводить* факти щодо тісного зв'язку Гоголя з Україною; ▪ *стисло переказує* сюжет повісті «Ніч перед Різдвом», *наводить приклади* змалювання в повісті картин вільного життя українського народу; ▪ *виокремлює* казково-фантастичні та побутові елементи повісті, *доводить* зв'язок твору з українським фольклором; ▪ *переказує* сюжетну канву повісті «Тарас Бульба», *визначає* її історичну основу – Козацька доба в історії України; ▪ *визначає* ідейний зміст твору: зображення любові до батьківщини, героїзму та подвигу, мужності й ратної звитяги українського народу в боротьбі за рідну землю; ▪ *розповідає* про бойове товариство, побут і звичаї запорожців на основі тексту повісті; ▪ *характеризує* образ Тараса Бульби: втілення кращих рис запорозького козака, ставлення до дружини, синів, побуту; ▪ *виразно читає* напам'ять та *аналізує* уривок з повісті «Тарас Бульба» (промова Т.Бульба про товариство, розділ IX);

		▪ *порівнює* образи Остапа («добрий козак») і Андрія (неоднозначність: з одного боку, нестійкість моральних позицій, зрада, а з другого — любов до матері, ставлення до коханої, усвідомлення злочину і прийняття смерті як справедливої кари); ▪ *пояснює* роль пейзажів у творі; ▪ *дає визначення* поняття «маленька людина»; ▪ *висловлює судження* щодо трагічної долі героя повісті М.Гоголя «Шинель» – «маленької людини» Акакія Акакійовича Башмачкіна; ▪ *порівнює* образи «маленьких людей» в творчості Лермонтова (Максим Максимович) та Гоголя (Акакій Акакійович); ▪ *знаходить* реалістичні та фантастичні елементи в творі як ознака поєднання рис реалізму та романтизму;
	Фе́дір Достоє□вський (1821–1881). **«Злочин і кара»** *(переклад І.Сергеєва).* Життєвий і творчий шлях письменника. Творчість Достоєвського як одна з вершин російської і всесвітньої літератури. Філософські, етичні й естетичні погляди письменника та їхнє втілення в художніх творах. Роман «Злочин і кара» як утілення нового, поліфонічного типу художнього мислення. Філософські, соціальні, психологічні й морально-етичні ідеї твору. Еволюція образу	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника і місце в ньому роману «Злочин і кара»; ▪ *називає* характерні риси літератури реалізму (правдиве зображення дійсності, аналітичний підхід до зображуваного і т.д.); ▪ *визначає* творчість російського письменника і філософа Достоєвського як одну з вершин російської і всесвітньої літератури; ▪ *акцентує увагу* на значному філософському (розвінчання теорії агресивного індивідуалізму) і

	Раскольнікова і розвінчання теорії сильної особистості, «надлюдини». Розкриття складності та суперечливості духовного світу людини. Система образів роману, значення і символіка його назви. ***Теорія літератури:*** *роман, психологічний роман, філософський роман.*	етичному потенціалі роману «Злочин і кара»; ▪ *простежує* еволюцію образу Раскольнікова; ▪ *висловлює судження* щодо теорії сильної особистості, «надлюдини» і підтверджує їх прикладами і цитатами з тексту; ▪ *розкриває* особливості системи образів роману, зокрема – знаходить спільне і різне у Родіона Раскольнікова і Соні Мармеладової; ▪ *висловлює судження* щодо символіки назви твору; ▪ *дає* визначення поняття «роман» і його різновидів, зокрема «психологічного роману», «філософського роману».
	Лев Толстой (1828–1910). **«Анна Кареніна».** Життєвий і творчий шлях письменника. Творчість Льва Толстого як найповніший вияв можливостей реалістичної літератури. Духовні й творчі шукання та здобутки письменника. Роман «Анна Кареніна». Образи-характери роману, пластичність змалювання і психологічна глибина. Суперечливий образ Анни. Образ Левіна, його автобіографічна складова. Паралелізм у композиції роману, особливості стилю. «Діалектика душі» толстовських героїв. ***Теорія літератури:*** *роман, «діалектика душі».*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника і місце в ньому роману «Анна Кареніна»; ▪ *визначає* творчість Л.Толстого як найповніший вияв можливостей реалістичної літератури; ▪ *виділяє* ключові епізоди роману (зустріч Анни і Вронського на вокзалі, побачення Анни з сином тощо); ▪ *називає* основні проблеми твору: роль сім'ї у житті людини; пошуки основ міцних сімейних стосунків; право жінки/чоловіка на життя за порухами власної душі чи обов'язок перед членами своєї сім'ї, передовсім дітьми (доля Сергія Кареніна та маленької Ані) і т.д.; ▪ *характеризує* образи головних героїв твору в

		їхній психологічній глибині (суперечливий образ Анни та образи Олексія Кареніна, Стіви Облонського, Вронського, Левіна); ▪ *доводить*, що проблематика роману «Анна Кареніна» має загальнолюдське значення;
	Антон Чехов (1860—1904). **«Хамелеон»** *(переклад А.Хуторяна),* **«Товстий і тонкий»** *(пер. С.Воскрекасенка).* Висміювання підлабузництва, самоприниження, чиношанування, запопадливості та малодушності в ранніх оповіданнях А.Чехова. Головні засоби творення комічного та їхня роль у характеристиці персонажів і розкритті ідеї твору. Функції художньої деталі в прозі Чехова. Антитеза як художній засіб і композиційний прийом. ***Теорія літератури:*** *епос (як род літератури), оповідання, комічне, антитеза, художня деталь.*	▪ *переказує* зміст оповідань А. Чехова «Хамелеон» і «Товстий і тонкий»; ▪ *наводить* конкретні приклади висміювання в творах А. Чехова підлабузництва, самоприниження, чиношанування, запопадливості та малодушності; ▪ *пояснює* сутність комічного, *називає* головні засоби творення комічного та *показує* їхню роль у характеристиці персонажів і розкритті ідеї творів; ▪ *визначає* функції художньої деталі в прозі Чехова; ▪ *аналізує* роль антитези в оповіданнях; ▪ *азиває* характерні риси оповідання як епічного жанру, доводить жанрову належність творів.
11. Традиції і новаторство в західній літературі середини XIX – початку XX ст.	**Західна поезія середини – другої половини XIX ст.** **Загальна характеристика.** Провідні шляхи розвитку поезії сер. XIX ст. Етичні та естетичні засади соціально спрямованої лірики (М.Некрасов). Нові грані романтичного поетичного світу в творчості «пізніх» романтиків (Ш.Бодлера, В.Вітмена,	**Абітурієнт (абітурієнтка):** ▪ *розповідає* про провідні шляхи розвитку поезії середини – другої половини XIX ст.; ▪ *висловлює судження* про етичні та естетичні засади соціально спрямованої лірики; ▪ *розмірковує* про феномен «чистого мистецтва» у поезії, а також про світоглядно-естетичні зрушення у мистецтві та літературі середини –

	Ф.Тютчева). Принципи «чистого мистецтва» у поезії (група «Парнас», творчість А.Фета). Світоглядно-естетичні зрушення у мистецтві та літературі. Поняття про декаданс. ***Теорія літератури:*** *«чисте мистецтво», декаданс.*	другої половини XIX ст.; ▪ *визначає* поняття «чисте мистецтво», «декаданс».
	Волт Вітмен (1819–1892). **Із збірки «Листя трави»:** **«Пісня про себе»: уривки** *(переклад Л.Герасимчука).* Життєвий і творчий шлях письменника. Вітмен – американський поет-новатор. Зв'язок його поезії з романтичними традиціями та трансценденталізмом. Збірка «Листя трави», її провідні теми й мотиви. Звернення до вільного вірша (верлібру). «Пісня про себе» – програмовий твір поета. ***Теорія літератури:*** *верлібр.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху поета; ▪ *пояснює*, чому американця Волта Вітмена називають великим поетом-новатором; ▪ *пояснює*, чому «Пісня про себе» вважається програмовим твором поета (у ній яскраво втілені особливості стилю і світогляду Вітмена); ▪ *виразно читає і аналізує* вірші В.Вітмена. ▪ *дає* визначення поняття «верлібр».
	Шарль Бодле□□р (1821–1867). **«Альбатрос»** *(переклад М.Терещенка)***.** Життєвий і творчий шлях письменника. Бодлер – французький поет другої половини XIX ст., пізній романтик і один із зачинателів символізму. Світогляд і естетичні погляди Бодлера і збірка «Квіти зла». Протиставлення дійсності й ідеалу як семантико-образна вісь збірки. Пошуки «сучасної краси»,	▪ *розкриває* головні віхи життєвого і творчого шляху письменника; ▪ *розповідає* про модерністські зрушення у французькій поезії другої половини XIX ст.; ▪ *пояснює*, що Бодлер був водночас і пізнім романтиком і одним із зачинателів символізму; ▪ *характеризує* естетичні погляди Бодлера, втілені у збірці «Квіти зла»; ▪ *висловлює судження* про те, в чому полягає

	«видобування краси зі зла» в поезії Бодлера. Традиційність і своєрідність вирішення проблеми «поет і натовп» у поезії «Альбатрос». Філігранність поетичної техніки, формальна довершеність і сугестивність вірша «Вечорова гармонія». ***Теорія літератури:*** *символ, символізм, імпресіонізм.*	своєрідність вирішення проблеми «поет і натовп» у поезії «Альбатрос»; ▪ *наводить приклади* втілення рис символізму в поезіях Бодлера; ▪ *виразно читає* напам'ять та *аналізує* вірш Бодлера «Альбатрос»; ▪ *дає визначення* понять «символ», «декаданс», «імпресіонізм», «символізм»;
	Із поезії французького символізму. **Поль Верле□н** (1844–1896). **«Забуті арієти», «Так тихо серце плаче...»** *(переклад М.Лукаша),* **«Поетичне мистецтво»** *(переклад Г.Кочура)* або **Артюр Рембо□** (1854–1891). **«Відчуття», «Голосівки»** *(переклад Г.Кочура),* **«П'яний корабель»** *(переклад В.Ткаченка).* Символізм як літературний напрям останньої третини XIX – початку XX ст. Основні естетичні принципи та поетичне новаторство символістів. Поняття про символ як основний засіб поетичного самовираження, його потрактування французькими символістами: спонтанність з'яви, непроясненість і багатозначність, «підказування» смислів і простір для відгадування. Суге́стія	▪ *характеризує* в найзагальніших рисах символізм як літературний напрям останньої третини XIX – початку XX ст.; ▪ *визначає* музичність як важливу ознаку віршів Верлена, засіб прямого вираження інтуїтивно-емоційного, несвідомого, настроєвого; ▪ *тлумачить* поняття суге́стія (навіювання), визначає її як важливий художній засіб символістської поезії (поети-символісти прагнучи передати те, що не висловиш звичайним словом, навіювали невизначене, позбавлене чіткого сенсу й обрисів ("про неясне говорили неясно"); ▪ *висловлює судження* про причини зменшення питомої ваги інформаційно-розповідної функції поетичної мови у віршах символістів і активізації функції сугестивної; ▪ *наводить приклади* використання символів у поезіях Верлена або Рембо (наприклад, п'яний корабель із однойменного вірша А.Рембо) як основного засобу поетичного самовираження,

	(навіювання) як важливий художній засіб символістської поезії. Зняття інформаційно-розповідної функції поетичної мови. ***Теорія літератури:*** *символізм, сугестія.*	його потрактування французькими символістами: спонтанність з'яви, непроясненість і багатозначність, "підказування" смислів і простір для відгадування; ▪ *виразно читає* (один – напам'ять) і *аналізує* вірші Верлена або вірш Рембо «Відчуття»; ▪ *дає визначення* понять «символізм», «сугестія».
	Неоромантизм в західній літературі другої половини XIX ст. **Жуль Верн** (1828—1905). **«П'ятнадцятирічний капітан»** *(переклад П.Соколовського).* Прославлення сили людського характеру в творі. Привабливість образу Діка Сенда. Образ Геркулеса в романі. Засудження рабства. Романтика подорожей, велич науки та знань як основний пафос творів Ж. Верна. ***Теорія літератури:*** *роман.*	▪ *переказує* сюжетну основу роману; ▪ *виокремлює та аргументує* провідні ідеї твору – прославлення сили людського характеру; засудження рабства; поетизація романтики подорожей, величі науки й знань; ▪ *характеризує* головних героїв роману, зокрема Діка Сенда (почуття вдячності до людей, що його зростили; усвідомлення браку наукових знань і жага до навчання; мужність, вірність) та Геркулеса (вірність друзям, готовність прийти їм на допомогу в найскрутнішу хвилину, здатність на самопожертву); ▪ *дає визначення* поняття «роман»;
	Роберт Льюїс Стівенсон (1850—1894). **«Острів скарбів»** *(переклад Ю.Корецького, ред.. Р.Доценка).* **«Вересовий трунок»** *(переклад Є.Крижевича).* Романтика подорожей і пригод у романі «Острів скарбів». Уславлення сміливості, винахідливості, порядності (Джим Хокінс і	▪ *переказує* сюжетну основу роману «Острів скарбів»; *порівнює* його з романом Ж. Верна «П'ятнадцятирічний капітан»: спільний мотив небезпечної подорожі, напруги інтелектуальних, душевних і фізичних сил як необхідної передумови перемоги; ▪ *зіставляє* долю Робінзона Крузо і Бен Гана на

	його товариші). Засудження жаги до збагачення, зрадливості, підступності (пірат Сільвер і його поплічники). «Вересовий трунок» як героїчна балада. Уславлення в ній подвигу в непримиренній боротьбі з іноземними загарбниками. Фольклорні елементи в творі. ***Теорія літератури:*** *літературна балада.*	безлюдних островах; ▪ *порівнює* образи юнаків Діка Сенда і Джима Хокінса; ▪ *дає характеристику* головних героїв роману Стівенсона; ▪ *розповідає* про історичне тло балади «Вересовий трунок» (боротьба піктів проти іноземних загарбників); ▪ *аналізує образ* старого пікта, який пожертвував сином і власним життям, але не відкрив іноземцям таємниці вересового меду; ▪ *виразно читає* і *аналізує* баладу Р.Л.Стівенсона «Вересовий трунок»; розповідає напам'ять уривок з балади ▪ *дає визначення поняття «літературна балада».*
	Артур Конан Дойль (1859—1930). **«Собака Баскервілів»** *(переклад М.Дмитренка).* Захоплива інтрига — основа детективного твору. Шерлок Холмс і доктор Ватсон — класичний детективний дует. Всесвітня популярність творів про Шерлока Холмса. ***Теорія літератури:*** *літературний детектив.*	▪ *переказує* сюжетну основу твору, звертає увагу на розгортання захопливої інтриги в творі; ▪ *виокремлює* жанрові ознаки детективу; ▪ *характеризує* образи Шерлока Холмса і доктора Ватсона, звертає увагу на їхню взаємодоповнюваність (класичний детективний дует); ▪ *пояснює* причини всесвітньої популярності творів про Шерлока Холмса; ▪ *дає визначення* поняття «літературний детектив».
	Редьярд Кіплінг (1865—1936). **«Мауглі»** *(переклад В.Прокопчука).* **«Якщо…»** *(переклад О.Тільної).*	▪ *переказує* історію вихованця джунглів Мауглі; *пояснює* відмінність художнього світу казки від реального світу (реальні діти-"мауглі" втрачають

	Історія Мауглі, вихованця джунглів. Основні персонажі казки та їх характеристика. Головний закон джунглів і світ людей. Уславлення сильної особистості, здатної за будь-яких умов і обставин залишатися Людиною, протистояти ницим смакам і думкам юрби, залишатися гідним у стосунках із можновладцями, робити добрі справи, не хизуючись цим. ***Теорія літератури:*** *літературна казка, анафора, антитеза.*	здатність до спілкування з людьми); ▪ *дає характеристику основним персонажам казки;* ▪ *пояснює* сенс протиставлення світу джунглів і світу людей; пояснює сутність основного закону джунглів; ▪ *виразно читає* напам'ять вірш Кіплінга «Якщо…»; ▪ *аналізує* вірш, звертає увагу на втілення в ньому складності й суперечливості буття, перевагу високих морально-етичних цінностей над нетривкими матеріальними здобутками; ▪ *визначає* провідну думку твору: Людиною має право називатися лише той, хто в будь-яких ситуаціях прагне і вміє залишатися самим собою, йти своїм шляхом у житті, не втрачати почуття гідності ані перед юрбою, ані перед королем, робити добрі справи, не хизуючись цим; ▪ *називає* головні художні засоби втілення авторського задуму: анафору ("якщо"); антитезу, яка втілена передовсім у контрастивній лексиці; ▪ *дає визначення* понять «анафора», «антитеза», «літературна казка»;
	Джек Ло́ндон (1876—1916). **«Любов до життя»** *(переклад П.Соколовського).* Сильний людський характер в екстремальній ситуації. Анонімність головного героя оповідання та її зв'язок з ідеєю твору.	▪ *переказує* сюжетну основу оповідання;; ▪ *характеризує* образ головного героя твору; ▪ *пояснює* сенс відсутності імені цього героя; ▪ *визначає* роль опису довкілля в оповіданні (пейзаж як емоційне тло до подій твору); ▪ *тлумачить* сенс заголовка оповідання.

	Особливості сюжету та ідеї оповідання. Довкілля в зв'язках з головним героєм твору.	
	Естетизм в європейській прозі другої половини XIX ст. **Оскар Вайльд (1854 – 1900).** **«Портрет Доріана Грея»** *(переклад Р.Доценка).* **«Хлопчик-зірка»** *(переклад І.Корунця).* Життєвий і творчий шлях письменника. Вайльд – письменник англійського раннього модернізму. Естетизм , імпресіоністичність стилю Вайльда. «Портрет Доріана Грея» як осереддя творчості письменника, філософсько-естетичні та моральні проблеми твору. Риси інтелектуального роману. Конфлікт краси і добра у казці «Хлопчик-зірка», тернистий шлях героя до їх гармонії. Внутрішня і зовнішня краса людини. Подолання себелюбства, жорстокості й зверхності – умова здобуття героєм справжньої краси. Любов до матері – одна з визначальних цінностей життя. Поетична піднесеність мови казки. ***Теорія літератури:*** *естетизм, інтелектуальна проза, парадокс, художня деталь.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника і місце в ньому роману «Портрет Доріана Грея»; ▪ *пояснює*, чому англійця О.Уайльда називають письменником англійського раннього модернізму (передовсім, підкреслюючи естетизм Уайльда, імпресіоністичність стилю); ▪ *визначає* роман «Портрет Доріана Грея» як осереддя творчості Уайльда: саме в цьому романі риси естетизму, поетизація краси як сенсу й основного завдання мистецтва втілилися найповніше; ▪ *характеризує* «Портрет Доріана Грея» як інтелектуальний роман і вказує на головні філософсько-естетичні та моральні проблеми твору: співвідношення краси й моралі, чи може краса бути вільною від моралі, як таке вивільнення діє на особистість; ▪ *визначає* головний конфлікт казки (конфлікт краси і добра), *характеризує* тернистий шлях героя у пошуках матері як шлях до їх гармонії, здобуття справжньої краси (через подолання себелюбства, жорстокості й зверхності); ▪ *розкриває* тему матері в казці, пояснює думку автора: любов до матері - одна з визначальних цінностей життя;

		▪ *виокремлює* елементи естетизму в творі, *вказує* на поетичну піднесеність його мови; ▪ *дає визначення* понять «естетизм», «інтелектуальна проза», «парадокс», «художня деталь».
	Драматургія кінця XIX – початку XX ст. Загальна характеристика. Основні тенденції розвитку драматургії наприкінці XIX – на початку XX ст. «Нова драматургія», її засадничі принципи. Творчі знахідки та здобутки Г.Ібсена, А.Чехова, Дж. Б. Шоу.	▪ *розповідає* про основні тенденції розвитку драматургії наприкінці XIX – на початку XX ст., зокрема – про «нову драматургію» та її засадничі принципи. ▪ *називає* творчі знахідки та здобутки Г.Ібсена, А.Чехова, Дж. Б. Шоу.
	Ге́нрік І□бсен (1828–1906). **«Ляльковий дім»** *(переклав О.Новицький).* Життєвий і творчий шлях письменника. Генрік Ібсен – норвезький письменник, зачинатель європейської «нової драматургії». «Ляльковий дім» як соціально-психологічна драма. Особливості драматичного конфлікту та розвитку сценічної дії в п’єсі. Аналітична композиція твору. Новаторство Ібсена-драматурга. Роль Ібсена в розвитку нової європейської драматургії («ібсенізм»). ***Теорія літератури:*** *нова драма, зовнішня і внутрішня дія.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника та місце в ньому драми «Ляльковий дім»; ▪ *пояснює*, чому норвежця Генріка Ібсена вважають зачинателем європейської «нової драматургії», новатором сцени; ▪ *перелічує* та *ілюструє прикладами* з тексту основні нововведення Ібсена-драматурга: а) перенесення акценту із зовнішньої дії на дію внутрішню; б) посилення уваги до дискусії, гострого зіткнення різних думок і позицій; в) винесення зав’язки конфлікту драми поза межі дії драми; г) активне використання «відкритого фіналу»; ▪ *дає визначення* п’єси «Ляльковий дім» як соціально-психологічної драми;

		▪ *дає визначення* понять «зовнішня і внутрішня дія», «нова драма», ілюструє їх прикладами з п'єси Ібсена «Ляльковий дім».
12. Європейська література на шляху модернізації (перша пол. XX ст.).	**Загальна характеристика доби.** Бурхливий і суперечливий суспільно-історичний розвиток світу в І пол. XX ст. (Перша світова війна, революції, тоталітарні режими, Друга світова війна), його неоднозначні зв'язки з культурним і літературним процесом. Зміна світоглядних та естетичних систем. Складність і неоднозначність художнього процессу. Глибокий структурний переворот в естетичній свідомості та художній творчості, формування нових принципів і структур естетико-художнього мислення та нової системи літературних напрямів, стилів і жанрів. Модернізм як некласична модель культури, найновіше й найпослідовніше втілення естетико-художнього перевороту XX ст. Кардинальні зрушення у світогляді, філософсько-науковому мисленні, формі та змісті творів. Прагнення до витворення нової «художньої мови», адекватної ментальності XX ст. Авангардизм 1910 - 20-их років і здійснювана ним «революція в мистецтві», його основні течії (футуризм, кубізм, дадаїзм, експресіонізм, сюрреалізм). Співвідношення модернізму та авангардизму, їхня естетико-художня спорідненість і специфічні	▪ *висловлює судження* про суспільно-історичний розвиток світу в І пол. XX ст. та його неоднозначні зв'язки з культурним і літературним процесом; ▪ *визначає* розвиток модернізму і авангардизму як провідні тенденції літературного процесу першої половини XX століття, пояснює сутність явищ; ▪ *визначає* футуризм, кубізм, дадаїзм, експресіонізм, сюрреалізм як основні течії авангардизму 1910-20-их років, пояснює їх сутність; ▪ *висловлює судження* про долю реалізму в літературі XX ст. (з одного боку – продовження традицій літератури попередніх епох, з другого – пошуки нових засобів і форм художнього вираження, взаємодія з модернізмом); ▪ розповідає про особливості культурної ситуації в умовах тоталітаризму; ▪ *характеризує* роздвоєння культурного процесу на два річища (елітарну та масову культуру) як характерну ознаку культурної ситуації XX століття;

	риси. Доля реалізму в літературі І пол. ХХ ст., його еволюція та модифікації, пошуки нових засобів і форм художнього вираження. Елітарна та масова культура. ***Теорія літератури:*** *модернізм, авангардизм, футуризм, кубізм, дадаїзм, експресіонізм, сюрреалізм.*	
	Модерністська проза на початку ХХ ст. (загальна характеристика). Модерністські явища у художній прозі на початку ХХ ст. Ф.Кафка, Дж. Джойс і М.Пруст як засновники («батьки») європейської модерністської прози.	▪ *характеризує* світоглядні та естетичні засади модернізму в літературі, художні здобутки «батьків» європейської модерністської прози; ▪ *пояснює*, чому Франца Кафку, Джеймса Джойса і Марселя Пруста називають засновниками («батьками») європейської модерністської прози;
	Франц Ка□фка (1883–1924). **«Перевтілення»** *(переклад Є.Поповича).* Кафка – австрійський письменник-модерніст. Життєвий і творчий шлях письменника. Своєрідність світобачення та його художнього втілення в оповіданні «Перевтілення». Грегор Замза та його родина. Особливості стилю Кафки, специфіка поєднання реальності та міфотворчості у його гротесковому художньому світі. ***Теорія літератури:*** *гротекст, міфотворчість, експресіонізм.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху Ф.Кафки та місце в ньому оповідання «Перевтілення»; ▪ *визначає* характерні особливості світобачення та індивідуального стилю письменника-модерніста (поєднання реальності та міфотворчості; підкреслено буденний, беземоційний опис фантастичних подій; гротескове відтворення трагізму буття «маленької людини»), *наводить приклади* їх виявлення в оповіданні «Перевтілення»; ▪ *розповідає* про особливості стосунків Грегора з його родиною; ▪ *дає* визначення понять «гротеск», «міфотворчість», «експресіонізм».
	Джеймс Джойс (1882–1941).	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого

	«Джакомо Джойс» *(переклад Р.Доценка).* Джойс – ірландський письменник-модерніст. Життєвий і творчий шлях письменника. Характерні риси поетики модерністських творів Джойса: «потік свідомості», елемент пародійності та іронічності, яскраво виражена інтертекстуальність. Психологічне есе «Джакомо Джойс», його автобіографічний характер. ***Теорія літератури:*** *потік свідомості, інтертекстуальність, алюзія, ремінісценція.*	шляху ірландського письменника-модерніста Дж.Джойса та місце в ньому психологічного есе «Джакомо Джойс»; ▪ *доводить* психологічний та автобіографічний характер есе; ▪ *виявляє* в «Джакомо Джойсі» характерні риси модерністської поетики автора: «потік свідомості», елементи пародійності й іронічності, інтертекстуальність тощо; ▪ *дає визначення* понять «потік свідомості», «інтертекстуальність», «ремінісценція», «алюзія»;
	Авангардістські та модерністські тенденції в поезії першої половини XX ст. (загальна характеристика). Глибинні зрушення в поезії початку XX ст. Модернізм і основні течії європейської поезії XX ст. ***Теорія літератури:*** *модернізм, авангардизм.*	▪ *дає визначення* понять «модернізм», «авангардизм», ілюструє їх прикладами з конкретних поезій початку XX ст.; ▪ *виразно читає і аналізує* вірші Р.М.Рільке, Гійома Аполлінера, Ф. Гарсіа Лорки, *виявляє* в них елементи модерністської поетики.
	Ра́йнер Марі́я Рі□льке (1875–1926). **«Орфей, Евридіка, Гермес»** *(переклад М.Бажана).* **Із «Сонетів до Орфея»: «Ось дерево звелось...»** *(переклад М.Лукаша).* **«Пісня про Правду»** *(переклад Г.Майфета).* Ра́йнер Марі́я Рі□льке – австрійський поет-модерніст. Життєвий і творчий шлях	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху австрійського поета Райнера Марії Рільке, його зв’язки з Україною; ▪ *характеризує* творчість поета як синтетичний (об’єднаний) вияв новітніх течій і тенденцій у поезії (на матеріалі творів «Орфей, Евридіка, Гермес», «Ось дерево звелось...»); ▪ *виразно читає напам’ять* і *аналізує* вірш Рільке «Ось дерево звелось…»;

	письменника. Рільке і Україна. Синтетичний вияв новітніх течій і тенденцій в поезії австрійського поета Р.М.Рільке. Вираження традиції відчуження людини в дегуманізованому світі. Ностальгія за втраченою єдністю людини зі світом. Україна та її історія очима австрійця Рільке. Уславлення боротьби за незалежність України в «Пісні про Правду». Роль народної пісні в оповіданні. ***Теорія літератури:*** *національний колорит.*	▪ *наводить приклади* втілення в творах Р.М.Рільке мотивів відчуження людини в дегуманізованому світі, ностальгії за втраченою єдністю людини зі світом, а також українські мотиви; ▪ *знаходить* ознаки українського національного колориту в «Пісні про Правду»; ▪ *наводить приклади* художніх образів, пов'язаних з Україною, і характеризує їх; ▪ *висловлює* судження про роль народної пісні в будові оповідання «Пісні про Правду»; ▪ *дає визначення* поняття «національний колорит».
	Ґійо□м Аполіне□р (1880–1918). **«Лорелея», «Міст Мірабо», «Зарізана голубка й водограй»** *(переклад М.Лукаша).* Життєвий і творчий шлях письменника. Еволюція французького поета Ґійома Аполлінера від неоромантизму до кубофутуризму. Реакція на символізм, звернення до реального, предметно-чуттєвого і його вираження «прямим словом». Зміна позиції щодо життя, ствердження активно-творчого ставлення до нього. ***Теорія літератури:*** *неоромантизм, кубофутуризм.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху французького поета Ґійома Аполлінера; ▪ *характеризує* творчість поета як шлях від неоромантизму до кубофутуризму; *пояснює* сутність зазначених понять; *аргументує* свою позицію прикладами з текстів поезій «Лорелея», «Міст Мірабо», «Зарізана голубка й водограй»; ▪ *простежує* на матеріалі згаданих поезій зміну життєвої позиції поета, ствердження активно-творчого ставлення до життя; ▪ *виразно читає напам'ять* і *аналізує* вірш «Міст Мірабо»;
	Федеріко Гарсі□а Ло□рка (1898–1936). **«Балада про чорну тугу», «Гітара», «Газела про темну смерть», «Касида про сон під зорями»** Життєвий і творчий шлях іспанського поета Гарсіа Лорки, його міфопоетика.	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху поета; ▪ *визначає* персоніфікацію природних сил і стихій як важливу рису стилю поета, *підтверджує* свої висновки прикладами з поезій «Балада про чорну

	Синтез у творах міфології і фольклору з поетикою модернізму. Персоніфікація природних сил і стихій.	тугу», «Гітара», «Газела про темну смерть», «Касида про сон під зорями»; ▪ *виразно читає напам'ять* і *аналізує* твір «Гітара»;
	«Срібна доба» російської поезії. Розмаїття літературних напрямів, течій та шкіл у поезії (символізм, акмеїзм, футуризм). Поети поза літературними угрупованнями. Трагічні долі митців «срібної доби». ***Теорія літератури:*** *символізм, акмеїзм, футуризм.*	▪ *називає* провідні модерністські й авангардистські напрями і течії «срібної доби» російської поезії, а також їхніх найвідоміших представників: символізм (Блок), футуризм (Маяковський, ранній Пастернак), акмеїзм (Ахматова);
	Олексáндр Блок (1880–1921). **«Незнайома»** *(переклад І.Глинського),* **«Весно, весно, без меж і без краю...»** *(переклад І.Кочура).* Життєвий і творчий шлях письменника. О.Блок – найвидатніший поет російського символізму. ***Теорія літератури:*** *символізм.*	▪ *визначає* символізм як перший модерністський напрям «срібної доби» російській поезії, а творчість О.Блока як один із найповніших виявів російського символізму; ▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху поета; ▪ *дає визначення* поняття «символізм»; ▪ *виразно читає* (один – напам'ять) і *аналізує* поезії «Незнайома», «Весно, весно, без меж і без краю...», визначає наявність у них елементів символізму (звукопису, натяку, сугестії, символів тощо);
	Аннá Ахма□това (1889–1966). **«Довкола жовтий вечір ліг»** *(переклад С.Жолоб),* **«Дав мені юнь ти сутужную»** *(переклад П.Перебийноса).* Життєвий і творчий шлях Анни Ахматової.	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху поетеси; ▪ *пояснює*, що видатна російська поетеса Анна Ахматова (справжнє ім'я – Ганна Горенко) протягом тривалого часу жила в Україні,

	Акмеїзм, його естетичні засади і поетика у її творчості. Анна Ахматова і Україна. ***Теорія літератури:*** *акмеїзм.*	закінчила гімназію в Києві; ▪ *визначає* акмеїзм як модерністську течію «срібної доби» російській поезії, а творчість Анни Ахматової як одне з найповніших утілень можливостей акмеїзму; ▪ *виразно читає* (одну – напам'ять) і *аналізує* поезії «Довкола жовтий вечір ліг», «Дав мені юнь ти сутужную», відзначає наявність у них елементів акмеїзму (чіткість, ясність і особливу «прозорість» образів);
	Проза і драматургія 30-х – початку 40-х років XX ст. **Миха́йло Булга□ков** (1891–1940). **«Майстер і Маргарита»** *(переклад Ю.Некрутенка).* Життєвий і творчий шлях російського письменника М.Булгакова. Булгаков і Київ. Творчість письменника до «внутрішньої еміграції». Роман «Майстер і Маргарита» як вершина його творчості. Проблематика і система образів твору. Особистість і влада, різні аспекти потрактування проблеми. Трагізм долі митця (майстра). «Майстер і Маргарита» як роман-міф, його джерела, трансформація міфічних мотивів. Поєднання реальності та фантастики в романі. «Московські» та «єршалаїмську» розділи твору та художні засоби їхнього зв'язку. Особливості композиції	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника, його зв'язок з Україною; ▪ *висловлює судження* про місце роману «Майстер і Маргарита» в творчому доробку письменника; ▪ *наводить приклади* поєднання автором реального та ірреального в творі; ▪ *характеризує* проблематику та головних героїв роману; ▪ *розповідає* про дві частини твору («єршалаїмську» і «московську») та ілюструє прикладами з тексту засоби їхнього зв'язку; ▪ *висловлює судження* про особливості композиції твору Булгакова – «роман у романі» (роман Майстра про Ієшуа як складова роману Булгакова «Майстер і Маргарита»); ▪ дає визначення поняття «роман у романі»;

	твору – «роман у романі». ***Теорія літератури:*** *роман у романі.*	
	Берто́льт Брехт (1898–1956). **«Життя Галілея»** *(переклад В.Стуса).* Життєвий і творчий шлях письменника. Брехт як драматург-новатор. «Епічний театр» Брехта, його теоретичні засади й творча практика. Проблема моральної відповідальності вчених за наслідки наукових досліджень у драмі «Життя Галілея». Неоднозначність образу Галілея. Інтелектуальний характер драми. ***Теорія літератури:*** *епічний театр, епічна драма, інтелектуальна драма.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху німецького драматурга-новатора Б.Брехта та місце в ньому драми «Життя Галілея»; ▪ *пояснює* сутність створеного Брехтом «епічного театру» (домінує не дія, а ідея); ▪ *дає визначення* поняття «епічна драма», виявляє її жанрові елементи в «Житті Гагілея»; ▪ *характеризує* образ Галілея, *доводить* його неоднозначність; ▪ *визначає* головну ідею драми Брехта «Життя Галілея»: моральна відповідальність вчених за наслідки своїх наукових досліджень; ▪ *висловлює судження* про інтелектуальний характер драми «Життя Галілея», наявність у ній проблем, що спонукають людину до філософських роздумів;
	Антуа́н де Сент-Екзюпері (1900—1944). **«Маленький принц»** *(переклад А.Перепаді).* Антуа́н де Сент-Екзюпері – письменник-пілот. «Романтичний героїзм» творчості А.де Сен-Екзюпері. «Маленький принц» – філософська алегорична казка-притча. Поетизація в ній краси чистих людських взаємин. Сенс подорожі Маленького принца Всесвітом.	▪ наводить біографічні відомості про письменника-льотчика Антуана де Сент-Екзюпері; ▪ пояснює особливість творчого методу письменника – «романтичний героїзм»; ▪ переказує сюжетну основу філософської казки-притчі «Маленький принц»; ▪ дає визначення понять «алегорія» «притча»; ▪ *визначає та аргументує* жанрові особливості «Маленького принца» (філософська казка-притча);

	Алегоричні образи. Головні життєві цінності у казці. ***Теорія літератури:*** *алегорія, притча, філософська казка-притча.*	▪ *наводить приклади* поетизації в творі краси чистих людських взаємин і почуттів (вірність Троянді, відповідальність перед друзями: “ми відповідальні за тих, кого приручили” тощо); ▪ *виокремлює* основні роблеми, що порушуються в творі, та пояснює особливості їх вирішення, аргументує свою точку зору прикладами і цитатами з тексту; ▪ *знаходить* приклади втілення головних життєвих цінностей у казці, тлумачить її алегоричний сенс.
13. Розвиток світової літератури в другій половині XX ст.	**Загальна характеристика.** Двополюсність світу після Другої світової війни та її вплив на літературу та культуру. Просування літератури «соціалістичного реалізму»; опір йому в польській, угорській, чеській та інших літературах. Література Європи та США в повоєнні роки. Тема Другої світової війни й руху Опору. Поширення екзистенціалізму в літературі. Активізація літератур поза межами Заходу. Вихід на авансцену світової літератури 1950-60-х рр. художніх надбань Латинської Америки та Японії. Нові явища та тенденції в світовій літературі 1960-70-х рр. Активізація інтелектуальної прози, поезії і драматургії. Розквіт різних жанрів «літератури факту» (non-fiction) та її вплив на белетристику. Розвиток наукової фантастики та	▪ *розповідає* про провідні тенденції в розвитку світової літератури після Другої світової війни: *1)* просування літератури «соціалістичного реалізму» та опір йому в польській, угорській, чеській та інших літературах; *2)* поширення в повоєнні роки теми Другої світової війни й руху Опору, а також екзистенціалізму в літературі; *3)* активізація літератур поза межами Заходу: вихід на авансцену світової літератури 1950-60-х рр. художніх надбань Латинської Америки та Японії; *4)* пожвавлення в 1960-70-х рр. провідних жанрів інтелектуальної прози (роман-парабола, роман-міф, роман-есе, роман-діалог та ін.), а також поезії і драматургії; розквіт різних жанрів «літератури факту» (роман-біографія, роман-репортаж, роман-щоденник, роман-розслідування та ін.) та її вплив на белетристику.; розвиток

	антиутопії. Переростання модернізму в постмодернізм у літературі останньої третини ХХ ст.	наукової фантастики та антиутопії; *5)* переростання модернізму в постмодернізм у літературі останньої третини ХХ ст.;
	Друга світова війна у дзеркалі війни. **Альбе́р КАМЮ** (1913–1960). **«Чума»** *(переклад А.Перепаді).* Камю – французький письменник, лауреат Нобелівської премії. Життєвий і творчий шлях письменника. Його філософські й естетичні погляди. Камю і екзистенціалізм. Абсурд і трагічний стоїцизм у романі «Чума». Проблема вибору людини в межовій ситуації та особистої відповідальності за цей вибір. Композиція і стиль твору. ***Теорія літератури:*** *роман, екзистенціалізм.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника та місце в ньому роману «Чума»; ▪ *характеризує* філософські та естетичні погляди Камю; ▪ *дає визначення* поняття «екзистенціалізм» як літературне явище; *виокремлює* втілені в романі «Чума» риси екзистенціалізму; ▪ *характеризує* головних героїв твору; ▪ пояснює сенс перестороги Камю: «будь-яка радість – під загрозою..., бацила чуми ніколи не вмирає, ніколи не щезає, десятиліттями вона може дрімати десь у закрутку меблів або в стосі білизни, вона терпляче вичікує своєї години»; ▪ аналізує композицію та стильові ознаки роману Камю «Чума»;
	Література проти війни. **Ге́нріх Белль** (1917—1985). **«Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»** *(переклад Є.Горевої).* Г.Белль – німецький письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури (1972 р.). Особистий досвід участі у Другій світовій війні та його вплив на творчість письменника. Засудження війни в оповіданні Г. Белля	▪ *називає* окремі факти біографії Г.Белля, *вказує* на вплив особистого досвіду участі у Другій світовій війні на творчість письменника; ▪ *визначає* сюжетні елементи оповідання та художні засоби зображення картини війни; ▪ *розкриває* ідейний зміст твору: засудження війни; розкриття її руйнівних наслідків для цивілізації та душі; ▪ *характеризує* безіменного героя

	«Подорожній, коли ти прийдеш у Спа…», розкриття її руйнівних наслідків для цивілізації та душі. Мотив національної провини й відповідальності за розв'язання війни. Герой «Подорожнього» як жертва війни, фізично й духовно скалічена нацистським режимом «маленька людина» без майбутнього. Високий антивоєнний і гуманістичний пафос твору. Функції обірваної цитати в творі. ***Теорія літератури:*** *оповідання, сюжет, «маленька людина».*	«Подорожнього» як жертву війни, «маленьку людину» без майбутнього, фізично й духовно скалічену нацистським режимом; звертає увагу на такі деталі характеристики героя: внутрішній монолог юнака про лжепатріотизм; причини, які спонукали його піти на фронт; картини смертей, поранень під час бою тощо; засоби зображення психологічного стану скаліченого юнака (повтори, поступове впізнавання добре знайомого приміщення і т. д.); ▪ *висловлює міркування* щодо функції обірваної цитати в оповіданні «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа…»;
	Михайло Шолохов (1905—1984). **«Доля людини»** *(переклад Ст.Ковганюка).* Доля людини як втілення трагедії і величі подвигу народу під час Другої світової війни. Вміння Андрія Соколова залишатися справжньою людиною і патріотом у найскладніших і найдраматичніших життєвих випробуваннях. ***Теорія літератури:*** *оповідання, композиція, сюжет, оповідач,*	▪ *переказує* оповідання, виокремлює його композиційні та сюжетні елементи; ▪ *пояснює* роль оповідача в творі; *розкриває* сенс назви твору: доля однієї людини як втілення трагедії і величі подвигу всього народу під час Другої світової війни; ▪ *характеризує* образ Андрія Соколова, акцентуючи увагу на випробуваннях, які йому довелося пройти, а також на тому, що в усіх найскладніших і найдраматичніших життєвих випробуваннях він залишився справжньою людиною; ▪ *знаходить* спільне (засудження війни) в оповіданнях німця Белля і росіянина Шолохова.
	Олександр Твардовський (1910—1971).	▪ *виразно читає* вірші Твардовського і *аналізує* їх,

	«Я поліг біля Ржева...» *(переклад А.Малишка),* **«На карб не ставте дотепер мені...»** *(переклад А.Гризуна).* Поетизація подвигу у Великій Вітчизняній війні простих солдатів, які полягли «в безіменних болотах», «на безіменних висотах», але врятували від фашизму батьківщину і людство. Проблема історичної пам'яті й моральної відповідальності перед тими, хто поліг на війні («На карб не ставте дотепер мені...»).	звертаючи увагу на особливості втілення теми Великої Вітчизняної війни; ▪ *пояснює* провідні думки творів;
	Тема життєвих випробувань в західній літературі другої половини XX ст. **Ернéст Мíллер Гемінґвей** (1899–1961). **«Старий і море»** *(переклад В.Митрофанова).* Життєвий і творчий шлях американського письменника, лауреата Нобелівської премії Гемінґвея, особливості його поетики й стилю. «Старий і море» – повість-притча про людину. «Життєподібний» сюжет і філософсько-символічний зміст твору. Вплив Гемінґвея на розвиток художньої прози XX століття. ***Теорія літератури:*** *повість-притча.*	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника та місце в ньому повісті «Старий і море»; ▪ *дає визначання* поняття «повість-притча»; ▪ *пояснює*, чому твір «Старий і море» американця Гемінґвея називають повістю-притчею про людину; ▪ аргументовано доводить вплив Гемінґвея на розвиток художньої прози XX ст.;
	Джеймс Óлдрідж (нар. 1918). **«Останній дюйм»** *(переклад В.Гнатовського).*	▪ *переказує* сюжет оповідання, *визначає* кульмінаційний момент в творі; ▪ *формулює* головну думку твору: необхідність

	Своєрідність вирішення проблеми батьків і дітей. Формування характеру Деві в надзвичайних обставинах. Необхідність боротьби «до останнього дюйма», а також подолання «останнього дюйма», що розділяє людей, – провідна думка оповідання. ***Теорія літератури:*** *оповідання, сюжет, кульмінація.*	боротьби «до останнього дюйма», а також подолання «останнього дюйма», що розділяє людей; *аналізує* своєрідність вирішення проблеми стосунків батьків і дітей в оповіданні; ▪ *висловлює судження* про формування х арактеру Деві за надзвичайних обставни;
	Література поза межами західного світу. **Кавабата Ясунáрі** (1899–1972). **«Тисяча журавлів»** *(переклад І.Дзюба).* Відомий письменник, лауреат Нобелівської премії Кавабата Ясунарі – «красою Японії народжений». Життєвий і творчий шлях письменника. Відображення національної етики та естетики в повісті «Тисяча журавлів». Гармонія людини і природи – одна з головних проблем твору. Вишукана простота стилю письменника. ***Теорія літератури:*** *індивідуальний стиль письменника, національний колорит.*	Учень (учениця): ▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника та місце в ньому повісті «Тисяча журавлів»; ▪ *наводить приклади* втілення в повісті японської етики та естетики; ▪ *доводить*, що пошук гармонії людини і природи є однією з головних проблем твору; ▪ *дає визначення* поняття «індивідуальний стиль письменника», вбачає стиль Кавабати у вишуканій простоті, *аргументує* таку позицію; ▪ *пояснює сутність* поняття «національний колорит»; *виявляє* елементи національного колориту в повісті «Тисяча журавлів»;
	Габріéль Гарсі□а Ма□ркес (нар. 1928). **«Сто років самотності»** *(переклад П.Соколовського).* Г.Гарсіа Маркес – відомий колумбійський письменник, лауреат Нобелівської премії. Життєвий і творчий шлях письменника.	▪ *розповідає* про головні віхи життєвого і творчого шляху письменника та місце в ньому роману «Сто років самотності»; ▪ *висловлює судження* про алегоричний сенс зображення історії родини Буендіа в художньому часі й просторі твору;

	Органічне поєднання буденного й фантастичного як характерні риси «магічного реалізму» в романі «Сто років самотності». Проблематика та система образів твору. Родина Буендіа у художньому часі й просторі твору. ***Теорія літератури:*** *магічний реалізм, національний колорит.*	▪ *характеризує* підкреслено «буденне» зображення автором фантастичного як характерну ознаку «магічного реалізму»; ▪ *дає* визначення поняття «магічний реалізм»; ▪ виявляє в творі елементи національного колориту;
	Літературна фантастика. **Рей Ду́глас Бре́дбері** (1920 - 2012). **«Усмішка»** *(переклад А.Євси).* Зневіра автора в майбутньому технократичної цивілізації. Знищення природи, цивілізації і культури як наслідок бездуховного науково-технічного прогресу. Трагічний оптимізм письменника: символічне значення фіналу «Усмішки» (дитина, ранок — символи Майбутнього). Несподіваний фінал як формальна ознака новели. ***Теорія літератури:*** *фантастика, новела.*	▪ *дає визначення* поняття «фантастика» (як літературний жанр); ▪ *переказує* сюжет новели Р.Бредбері «Усмішка», *дає оцінку* зображеним подіям; ▪ *визначає* провідну ідею твору: знищення природи, цивілізації і культури є наслідком бездуховного науково-технічного прогресу; ▪ *характеризує* Тома й розмірковує, чому той, на відміну від натовпу, не хотів нищити витвір мистецтва; ▪ *розмірковує* про причини деградації людської цивілізації, зображеної в новелі; ▪ *пояснює* сенс заголовку новели та його зв'язок з оптимістичним звучанням фіналу твору; ▪ *виокремлює* в творі ознаки фантастики та новели;
	Література постмодернізму. **Загальна характеристика.** Постмодернізм – одне з найяскравіших літературних явищ останніх десятиліть XX – початку XXI ст., його теоретичні засади й художня	▪ *дає визначення* поняття «постмодернізм», *висловлює судження* про особливості літератури постмодернізму; ▪ *характеризує* соціоісторичні, культурно-філософські та естетичні чинники розвитку

	(літературна) практика. Соціоісторичні, культурно-філософські та естетичні чинники розвитку постмодернізму в художній літературі. Основоположні принципи постмодерністської поетики. Найяскравіші представники постмодерністської прози (У.Еко, Дж.Фаулз, Дж.Барт, Дж.Хеллер, І.Кальвіно, П.Зюскінд, К.Рансмайр, М.Кундера, М.Павич та ін.). Постмодерністське мистецтво, його стосунки з елітарною та масовою культурою. ***Теорія літератури:*** *постмодернізм, ремінісценція, алюзія, інтертекстуальність.*	постмодернізму в художній літературі; ▪ *називає* представників постмодерністської прози та їхні твори; ▪ *наводить приклади* втілення елементів постмодерністського мистецтва в масовій культурі.
	Мúлорад Па□вич (1929-2009). **«Дамаскин»** *(переклад О.Микитенко).* Серб М.Павич – «перший письменник третього тисячоліття». Утілення в оповіданні «Дамаскин» рис постмодернізму. Можливість вибору шляхів читання твору на двох його «перехрестях» (в т.ч. на комп'ютері) як вияв характерної для постмодерністської літератури гри письменника з текстом і читачем, «відмови від монопольного права автора на істину». Інтенсивне використання фактів візантійської та поствізантійської культури («віртуальний історизм») як характерна ознака творчості М.Павича.	▪ *визначає* головні віхи життєвого і творчого шляху письменника та місце в ньому оповідання «Дамаскин»; ▪ *наводить приклади* втілення в оповіданні «Дамаскин» рис постмодернізму: «боротьба за читача» та її засоби: інтенсивне використання фактів візантійської і поствізантійської культури (зокрема, засобів відтворення «місцевого колориту»: балканських імен і географічних назв, побутових деталей тощо); ▪ *називає та ілюструє прикладами* з тексту улюблені художні засоби письменника: розгорнуті (схожі на барокові) метафори, парадоксальні портрети та пейзажі, каталогізація, «плетення словес» тощо);

	Па́трік Зюскінд. **«Запахи, або Історія одного вбивці»** *(переклад І.Фрідріх).* Життєвий і творчий шлях письменника. Риси постмодернізму в повісті «Запахи, або Історія одного вбивці»: «віртуальний історизм» («імітація» світогляду Франції доби Просвітництва); детективний сюжет, можливість багатьох варіантів інтерпретації тощо. Образ Гренуя та його літературні прототипи (малюк Цахес, персонажі Ч.Діккенса і т.д.).	▪ *пояснює* головні віхи життєвого і творчого шляху письменника та місце в ньому повісті «Запахи, або Історія одного вбивці»; ▪ *називає* основні етапи розвитку сюжету; ▪ *пояснює* значення фінальної сцени твору для розуміння ідеї твору; ▪ *характеризує* головного персонажа; ▪ *доводить* постмодерністський характер повісті;

ДОДАТКИ

Додаток 1

Основні літературознавчі поняття

Міф (в тому числі космогонічний, героїчний), міфологія. Фольклор (усна народна творчість). Жанри фольклору: прислів'я, приказка (малі фольклорні жанри), казка (про тварин, чарівна, побутова), притча, героїчний епос, балада, епічна поема.

Художня література, художній образ, вічний образ. Герой (головний, другорядний, епізодичний), ліричний герой, байронічний герой, персонаж. Психологізм (в літературі).Тема, ідея, мотив, фабула, сюжет (в тому числі «мандрівний сюжет»), елементи сюжету (зав'язка, кульмінація, розв'язка), композиція. Портрет, інтер'єр, пейзаж. Комічне в літературі, гумор, іронія, сарказм, сатира.

Епітет (в тому числі постійний), метафора, гіпербола, уособлення, антитеза, контраст, символ, алегорія, езопова мова, анафора, рефрен, сугестія, парадокс, зовнішня і внутрішня дія, гротеск, алюзія, ремінісценція, поток свідомості, інтертекстуальність, художня деталь.

Роди літератури: епос, лірика, драма. Жанри літератури: літературна казка, літературна балада, літературна байка; оповідання, новела, повість, роман (в тому числі лицарський роман, історичний, роман у віршах, психологічний, соціально-психологічний, філософський, інтелектуальний, роман-міф, роман-парабола, роман-щоденник та ін.), літературний детектив, поема, комедія, трагедія, драма, «нова драма», епічна драма, антиутопія, хайку, газель, рубаї, сонет (в тому числі класичний та «шекспірівський»), гімн, псалом.

Поезія, вірш, гекзаметр, хорей, ямб, строфа, онєгінська строфа, терцина, хокку, сура, бейт, диван, рима, верлібр. Проза (в тому числі соціально-психологічна проза, інтелектуальна проза).

Індивідуальний стиль письменника.Національна література, національний колорит, міжлітературні зв'язки, наслідування, пародіювання.

Світова література, перекладна література, оригінал, художній переклад, автор (оригіналу), перекладач, українська перекладацька школа. Світовий літературний процес; літературний напрям, літературна течія; бароко, класицизм (в тому числі просвітницький класицизм), сентименталізм, романтизм, реалізм (в тому числі просвітницький реалізм, критичний реалізм), натуралізм, декаданс, модернізм, авангардизм, імпресіонізм, символізм, неоромантизм, експресіонізм, акмеїзм, футуризм, кубізм, сюрреалізм, екзистенціалізм, натуралізм, естетизм, магічний реалізм, постмодернізм,

Літературознавство, перекладознавство. «Всесвіт: журнал іноземної літератури».

Додаток 2

Список текстів, які абітурієнтам належить знати напам'ять[1]

1. Езоп. «Вовк і Ягня», «Крук і Лисиця», «Мурашка і Цикада», «Хліборобові діти» *(одна байка за вибором абітурієнта).*
2. Лі Бо «На самоті сиджу в горах Цзінтіншань».
3. Мацуо Басьо. «На всохлу гілку», «Старий ставок», «І зимування свято…», «Мандрівник!..», «Всі хвилювання…» та ін. *(всього 2-3 хайку за вибором абітурієнта).*
4. О. Хайям. «Ні, не гнітять мене перестрахи й жалі...», «Я тільки знаю, що знання шукаю...», «Хіба у Всесвіті найкращий твір – не ми?», «Хай кожна мить, що в вічність промайне…» та ін. (*2-3 рубаї за вибором абітурієнта*);
5. Ф. Петрарка. «Благословенні будьте, день і рік...», «Щасливі квіти й благовісні трави…» та ін. (*один сонет за вибором абітурієнта*);
6. В. Шекспір. Сонети № 66, 130 *(он напам'ять за вибором абітурієнта).*
7. Р. Бернс. «Моє серце в верховині.…», «Чесна бідність» *(один вірш за вибором абітурієнта).*
8. Г. Гейне. «Не знаю, що стало зо мною...», «Чому троянди немов неживі» *(один вірш за вибором абітурієнта).*
9. Дж. Г. Байрон. «Мій дух як ніч...», «Хотів би жити знов у горах…» (*один вірш на вибір абітурієнта*);
10. А. Міцкевич. «Бахчисарай», «Пілігрим», «Гробниця Потоцької» *(один сонет на вибір абітурієнта).*
11. Ш. Бодлер. «Альбатрос».
12. Верлен. «Забуті арієти», «Так тихо серце плаче...», «Поетичне мистецтво» *(один вірш за вибором абітурієнта)* або А. Рембо. «Відчуття».
13. О. Пушкін. «Край Лукомор'я дуб зелений…», а також «Я пам'ятаю мить чудову...», лист Тетяни із роману «Євгеній Онєгін», лист Онєгіна із роману «Євгеній Онєгін» (*вірш чи уривок з роману – за вибором абітурієнта*).
14. М. Лермонтов. «І нудно і сумно...», «На дорогу йду я в самотині...» *(один вірш за вибором абітурієнта);*
15. М.Гоголь. Уривок з повісті «Тарас Бульба» (промова Тараса про товариство, розділ IX).
16. Ф. Г. Лорка. «Гітара»
17. Р. М. Рільке. «Ось дерево звелось...».
18. Гійом Аполлінер. «Міст Мірабо».
19. О. Блок. «Незнайома», «Весно, весно, без меж і без краю...» *(один вірш за вибором абітурієнта).*
20. А. Ахматова. «Довкола жовтий вечір ліг», «Дав мені юнь ти сутужную» *(один вірш за вибором абітурієнта).*
21. Р.Дж.Кіплінг. «Якщо».

---

[1] Абітурієнт виявляє гарне знання текстів та виразно читає їх напам'ять (в українському перекладі або оригіналі), а також цитує під час викладу літературознавчого матеріалу. Знання абітурієнтами більшої кількості текстів світової літератури напам'ять всіляко вітається.